

JU Prirodnjački muzej
Crne Gore Natural History
Museum of Montenegro

PRVI SIMPOZIJUM MUZEologa CRNE GORE
sa međunarodnim učešćem

ISM
MM
2025

**1ST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MUSEOLOGISTS OF MONTENEGRO**

2-5. oktobar 2025. PETROVAC, HOTEL PALAS

**KNJIGA
APSTRAKATA**

Ministarstvo
kulture i medija

MUZEJSKO DRUŠTVO
CRNE GORE

30 GODINA
PRIRODNJAČKOG
MUZEJA CRNE GORE

PRVI SIMPOZIJUM MUZEologa CRNE GORE
SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM – ISMM2025

FIRST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF MUSEOLOGISTS
OF MONTENEGRO – ISMM2025

od 2. do 5. oktobra 2025. Petrovac, Crna Gora
from 2nd to 5th October 2025. Petrovac, Montenegro

Izdavač: JU Prirodnjački muzej Crne Gore

Za izdavača: Dr Natalija Čađenović, direktorica

Urednik i prepress: Dr Marko Karaman

Tiraž: 100

Štampa: Studio Mouse, Podgorica

ORGANIZACIONI ODBOR/ ORGANIZING COMMITTEE	NAUČNI ODBOR/ SCIENTIFIC COMMITTEE
Dr Natalija ČAĐENOVIĆ – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro	Prof. Dr Nikola KRSTOVIĆ - Centar za muzeologiju i heritologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu/Center for museology and heritology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade
Dr Marko KARAMAN – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro	Dr sc. Goran ZLODI, red. prof. - Katedra za muzeologiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu/ Department of Information and Communication Sciences; Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
Dragan RADOVIĆ - Muzejsko društvo Crne Gore/Museum society of Montenegro	Prof. Dr Dragan BULATOVIĆ - Centar za muzeologiju i heritologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu/ Center for museology and heritology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade
Dobriła VLAHOVIĆ - Ministarstvo kulture i medija Crne Gore/ Ministry of Culture and Media	Nina SIVEC Tiflološki muzej Zagreb/Typhological Museum Zagreb
Mr Maja USKOKOVIĆ - Pomorski muzej Crne Gore/Maritime Museum of Montenegro	Dr Ljubiša VASILJEVIĆ Predsjednik Muzejskog društva Srbije; Narodni muzej Kruševac/President of Museological Society of Serbia, National Museum Kruševac
Jakša ČALASAN - Narodni muzej Crne Gore/National Museum of Montenegro	Dr Željka MODRIĆ SURINA Prirodoslovni muzej Rijeka/Natural History Museum Rijeka
Dr Vladislav ŠČEPANOVIĆ – Muzej savremene umjetnosti Crne Gore/ Museum of Contemporary Art of Montenegro	Blagoja VAROŠANEC Predsjednik ICOM-a S. Makedonija; Muzej na savremenata umetnost, Skopje; President of North Macedonia ICOM, Museum of Contemporary Art Skopje
Dejana DROBNJAK - Zavičajni muzej Pljevlja/Homeland Museum Pljevlja	Mr Neda KNEŽEVIĆ – Muzej Jugoslavije, Beograd/Museum of Yugoslavia, Belgrade
Božidar DENDA – Biblioteka za slijepe Crne Gore/The Montenegro State Library for visually impaired	Dr sc. Mirsad SIJARIĆ - Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo/National Museum of BiH, Sarajevo
Violeta FOLIĆ – Polimski muzej Berane/ The Polim Museum of Berane	Dr Natalija ČAĐENOVIĆ – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro
Mr Suzana MALIDŽAN – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro	Dr Marko KARAMAN – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro
Spec.Sci Stefan RALEVIĆ – Prirodnjački muzej Crne Gore/ Natural History Museum of Montenegro	

PROMIJENJENE/NOVE ULOGE MUZEJA U SAVREMENOM DRUŠTVU – PRILAGOĐAVANJE NOVOJ ICOM DEFINICIJI MUZEJA - RAZNOLIKOST, JEDNAKOST, INKLUZIVNOST (UKLUČIVOST) I PRISTUPAČNOST

TRANSFORMACIJA I RAZVOJ PRIRODNJAČKOG MUZEJA CRNE GORE:
MUZEOLŠKI OSVRT

Dr Natalija Čađenović, direktorica

JU Prirodnjački muzej Crne Gore

Sinopsis

Tokom tri decenije institucionalnog djelovanja, Prirodnjački muzej Crne Gore prošao je kroz značajne faze transformacije – od početnih infrastrukturnih izazova, kada su novozaposleni kustosi bili angažovani na uređenju vlastitih radnih prostora, do aktuelnog procesa izrade Glavnog projekta za izgradnju nove muzejske zgrade. Ovaj rad prikazuje razvojni put Muzeja, sa fokusom na strategije afirmacije njegove uloge u kulturnom, obrazovnom i naučnom životu Crne Gore, kao i na načine prezentacije njegovog potencijala relevantnim donosiocima odluka.

Ključni zaokret u institucionalnoj paradigmi započet je 2021. godine dolaskom novog rukovodstva, koje je definisalo prvo viziju i misiju institucije, zatim sačinilo svoju strategiju i na taj način redefinisalo pristup radu i načinu komunikacije sa javnošću, kako bi sve aktivnosti Muzeja vodile ostvarenju cilja, odnosno vizije. Novi pristup komunikaciji sa javnošću, zasnovan na

inkluzivnosti, dostupnosti i relevantnosti, rezultirao je povećanjem vidljivosti Muzeja u javnom prostoru.

Značajna podudarnost između strateških smjernica Muzeja i redefinisane definicije muzeja koju je Međunarodni savjet za muzeje (ICOM) usvojio 2022. godine, dodatno je potvrdila ispravnost izabranog pravca razvoja. U skladu s tim, Muzej je intenzivirao aktivnosti usmjerene ka različitim ciljnim grupama, naročito djeci predškolskog i školskog uzrasta, kroz organizaciju edukativnih radionica, tematskih izložbi, kulturnih manifestacija i javnih događaja. U periodu od 2021. do 2025. godine zabilježen je kontinuiran rast broja posjetilaca, medijskih pojavljivanja, kao i digitalne prisutnosti putem društvenih mreža.

Paralelno sa razvojem javnih programa, Muzej je nastavio sa intenzivnim naučnoistraživačkim radom. Muzejske zbirke se kontinuirano obogaćuju novim eksponatima, dok se rezultati istraživanja objavljuju u međunarodno relevantnim naučnim časopisima, čime se potvrđuje stručna kompetencija zaposlenog kadra.

Iako su ograničeni prostorni kapaciteti bili inicijalni motiv za promjene, jasno je da bi realizacija vizije bila znatno efikasnija u adekvatnijem izložbenom prostoru. Potencijal koji bi se razvio kroz rad u savremenoj muzejskoj zgradi predstavlja ključni argument za nastavak i finalizaciju projekta izgradnje.

Vizija kojoj Muzej teži glasi: Da budemo - Institucija koja će u svakoj porodici razviti osjećaj dobrodošlice i kvalitetno provedenog vremena uz kulturni proizvod koji izaziva emocije o ozbiljnoj nauci prezentovanoj na prijemčiv, zanimljiv način. Istovremeno, za stručnu javnost, Muzej treba da bude sinonim za ozbiljan, temeljan rad i visoku profesionalnost osoblja.

Prirodnjački muzej Crne Gore danas predstavlja primjer kako se, uz jasnu strategiju, stručan kadar i otvorenost ka zajednici, može ostvariti značajan pomak ka savremenoj muzeološkoj praksi. Vjerujemo da će nastavak institucionalnog razvoja, uz podršku donosioca odluka, rezultirati izgradnjom nove muzejske zgrade – prostora koji će omogućiti punu realizaciju naše misije.

METAMODERNI MUZEJ - MUZEJ KOJI OSEĆA I MISLI

Prof. Dr Nikola Krstović, vanredni profesor

Univerzitet u Beogradu - Filozofski fakultet; Odeljenje za istoriju umetnosti, Centar za muzeologiju i heritologiju. E-mail: nkrstovic2012@gmail.com

Sinopsis

Sledeći najnoviju (ali i onu neprihvaćenu koja je bila predmet kritike) definiciju ICOMa, logično, postavljamo pitanje kako izgleda novi muzej generacije “Zed”, onaj koji spaja modernu strukturu i postmodernu ironiju i kritiku, a i dalje istražuje, sabira, čuva, interpretira i izlaže materijalno i nematerijalno nasleđe u službi društva”.

Kako *hackovati* ove aktivnosti muzeja iznutra i spolja? Kako stvoriti ustanovu koja oseća jednako koliko misli i promišlja? Ko ima pristup i kako se raznolikost ostvaruje kroz poslanstvo muzeja? Šta predstavlja muzej nove generacije: fikciju stvarnosti ili stvarnost fikcije? Realno virtuelnog ili virtuelno realnog? Kako pomiriti paradoks profesionalne naivnosti i amaterske stručnosti sa idejom da muzej operiše profesionalno i uz učešće zajednica, nudeći raznovrsna iskustva za obrazovanje, uživanje, razmišljanje i deljenje znanja? Isključuju li se razum i osećajnost međusobno? Hoarding ili ruminiranje? Imerzivni spektakl ili spektakularna imerzivnost? U periodu 2021-2025 godine ICOM Srbija, pa posledično i ICOM Srbija Nagrada doživeli su transformaciju u smislu demokratizacije pristupa procesu nagrađivanja: velika zahvalnost pripada intergeneracijskom pristupu komunikacije i uključivanju studenata humanistike u organizaciju i koordinaciju procesa dodele Nagrade.

Proces dodele Nagrade traje mesecima, uz više krugova selekcije u četiri kategorije, a broj kandidata raste iz godine u godinu kako raste i poverenje u fer borbu. Ujedno, izrazito su pojačane promotivne aktivnosti na društvenim mrežama i već oformljena baza podataka svih kandidata, nominovanih i dobitnika Nagrade, kao i istorijat na web-sajtovima ICOMa Srbije.

Kao studije slučaja promena u muzejskom radu koje je “provocirala” ICOM Srbija Nagrada najbolje je uzeti kategoriju projekata u kojoj je konkurencija najveća. Broj kandidata rastao je tokom pet godina od 22 (2021) do čak 54 (2025), a posao selekcionarne Komisije (koja bira po pet nominovanih u svakoj

kategoriji) sve teži. Najznačajniji nije, naravno, kvantitet, već kvalitet. U tom smislu, pomenućemo i projekte kao i promene koje odražavaju u smislu sadržaja, vrednosti i metodologije pristupa tokom poslednjih pet godina: od (2021) Memorijalne sobe Milunke Savić, online izložbe #YuDOM i 250 godina od doseljavanja Slovaka u Staru Pazov8 (Najveću reach na društvenim mrežama ikada), preko (2022) ekološkog projekta Efekat pregleda, heterotopije Leskovca, Iskustva u gužvi Goranke Matić i Paraolimpijaca u Zrenjannu, (2023) Letapre neta, Muzike prijateljevih koraka, Rekonceptualizacije Muzeja afričke umetnosti i Tanke linije – između leka i otrova, (2024) Festivala muzejskog teatra, paje i Klimta (1 epoha, 2 umetnika, 3 muzeja), Šta rade etnolozi u muzeju? i Ježeve kućice do (2025) kada se mešaju virtuelni i stvarni prostor, metodologija uključivanja posetilaca, modeli interpretacije, odnos prema političkim pritiscima, studentki protesti kao okosnica dodele sa projektima Tvoje telo je umetničko delo, Čuvaj ga!, Izložbe FK Crvena Zvezda, Upleteni – spoj tradicije i savremenih zanata (nemuzejska ustanova, Nova Iskra), Pasaž u salonu i druga mesta susreta umetnosti i života, Čuvajte mi Jugoslaviju, do Čuvam te – arheologija srca. Ova lista ne iscrpljuje moigućnost sagledavanja promena u vizurama muzealaca u Srbiji, ali ukazuje na moguća kretanja u budućnosti.

Konačno, postavlja se pitanje: kako u tom smislu evoluiru muzejski stručnjak? Kako ga vidi legislativa, kako društvo, a kako vidi sebe – ima li kolizije u profesionalnoj odgovornosti i šta danas znači da muzej deluje i komunicira etički? Što nas vraća nazad na početak – kako nam izgleda novi muzej?!

PROMENA ULOGA MUZEJA I RAZVOJ PUBLIKE: PRIMER PROGRAMA „LETO U MUZEJU” MUZEJA JUGOSLAVIJE U BEOGRADU

Mr Neda Knežević, direktorka Muzeja Jugoslavije

Mihaila Mike Jankovica 6, Beograd 11000, Srbija

Sinopsis

U skladu sa novom ICOM-ovom definicijom muzeja, koja kao važne principe i ciljeve u njihovom radu naglašava inkluzivnost, pristupačnost i angažovanje publike, Muzej Jugoslavije razvija strategije privlačenja lokalne i omladinske

publike kroz sistematski pristup u domenima istraživanja posetilaca i osmišljavanja programa. Činjenica da lokalna zajednica, tradicionalno, čini manji deo od ukupnog broja posetilaca Muzeja, nameće izazove u koncipiranju relevantnog prezentovanja jugoslovenskog nasleđa.

Višegodišnji program „Leto u Muzeju” primer je dobre prakse u otvaranju Muzeja Jugoslavije za različite ciljne grupe. Kroz koncerte, pozorišne predstave, radionice, skejterske festivale i programe podrške omladinskoj kulturi, programski sadržaji omogućavaju različite pristupe tumačenju nasleđa – od direktnih, preko suptilnih, pa do savremenih interpretacija. Idejni cilj ovog programa sastojao se u ispitivanju i sagledavanju načina i mogućnosti kojima bi se jugoslovensko nasleđe u današnjem društvu učinilo relevantnim, uz nastojanje da programski sadržaji budu više aktivističkog a manje nostalgičkog karaktera.

Rezultati ove inicijative pokazuju da muzeji mogu, u skladu sa ICOM-ovom definicijom, biti inkluzivni, ravnopravni, pristupačni i zabavni, aktivno doprinoseći razvoju savremenog društva. „Leto u Muzeju” primer je koji dokazuje da muzejski programi, pored prezentovanja kulturnog nasleđa, stvaraju i prostor za podsticanje kreativnosti, interakcije i participacije lokalne zajednice svih generacija.

Ključne reči: muzeji, razvoj publike, lokalna zajednica, inkluzivnost, kulturno nasleđe, savremeni muzejski programi, animacija

MUZEJ NOVE MUZEOLOGIJE

Tamara Đuranović, Maša Jovović i Bojana Sjekloća

Narodni muzej Crne Gore, Cetinje

Sinopsis

Tema *Muzej nove muzeologije* bavi se savremenim shvatanjem i redefinisanjem uloge muzeja u društvu. U fokusu je prelazak sa tradicionalne muzejske prakse usmjerene na prikupljanje i čuvanje eksponata ka aktivnoj, inkluzivnoj i društveno odgovornoj instituciji. Ova transformacija se jasno ogleda u novoj definiciji muzeja koju je ICOM usvojio 2022. godine, a kroz njeno tumačenje u prezentaciji biće prikazane ključne promjene u pristupu muzejskoj delatnosti.

Za razliku od prethodne definicije iz 2007. godine, koja naglašava obrazovanje, čuvanje i uživanje u baštini, nova definicija ističe muzeje kao prostore otvorene i dostupne svima, koji rade sa zajednicama i za zajednice, i koji promovišu raznolikost, održivost, inkluziju i pristupačnost. Kroz analizu te definicije, u prezentaciji se ukazuje na sveobuhvatne promjene u savremenoj muzeologiji s naglaskom na ove četiri tačke.

Muzeji danas više nisu isključivo institucije znanja i autoriteta, već dijaloški prostori u kojima se podstiče kritičko mišljenje i društvena interakcija. Posjetioци više nijesu pasivni posmatrači, već aktivno učestvuju u oblikovanju značenja izloženih sadržaja.

Kroz konceptualne stubove kao što su:

- Raznolikost – poštovanje i predstavljanje različitih kultura, identiteta i glasova
- Jednakost – uklanjanje hijerarhija između struke i publike
- Inkluzivnost – uključivanje marginalizovanih i ranjivih grupa
- Pristupačnost – otklanjanje svih barijera u fizičkom, komunikacijskom i sadržajnom smislu,

nova muzeologija pozicionira muzej kao aktivnog učesnika u društvenim promjenama, a ne samo kao čuvara prošlosti.

Svi ovi aspekti i promjene biće prezentovani putem PowerPoint prezentacije, koja će vizuelno i sadržajno podržati objašnjenja kroz primjere, uporedne definicije i ključne pojmove savremene muzeologije. Prezentacija ima za cilj da približi novu ulogu muzeja u 21. vijeku i podstakne razmišljanje o njihovoj društvenoj odgovornosti.

"AROMATIC JOURNEYS": HERBS AS AN OBJECT OF INTERACTION AND ARTISTIC EDUCATION IN THE HELMIS NATURAL HISTORY MUSEUM OF ZAKYNTHOS

K.Stoupathis¹, P.Helmis², Z.Nikitaki³, G. Papadimitriou⁴, S. Androutsakis & E. Garstea⁵

1 Helmis Natural History Museum of Zakynthos (Director, Museologist (MA) & Arts Educator (MEd), E-mail: kstoupathis@culture.gr

2 The Collector of Helmis Natural History Museum of Zakynthos

3 Psychodynamic ColorTherapist, Illustrator and Museum Freelancer, E-mail:

nikitakizoi@yahoo.gr

4 Kykkeeon Eleusis, E-mail: info@kykkeeon-eleusis.com

5 Fine Art Educators/Engravers-Museum Freelancers, E-mail: stathiandroutsakis@gmail.com

Abstract

This presentation analyses the museological rationale, the course of planning and implementation of two modern culture educational programs, and a periodical exhibition entitled "Aromatic travels: Exploring the World of Herbs". This action was recently approved for an grant by the Greek Ministry of Culture as it joined the "Creative Greece 2024" Art grant program and took place in October.

In order to carry out social work, the working group of Helmis Natural History Museum, created a variety of experiential activities and a thematic exhibition of 45 aromatic plants in order to promote the interaction of students, adults and minors with or without disabilities, people with partial or total hearing loss or visual impairment:

1) The art programme of "bringing the soul of plants to life and unfolding its story" encouraged children to explore an ecological attitude, the Greek mythology of Amadryades and Gods, to empathize with the sacred chain of life of which each existence from each realm, is but an important link. As an outcome, the kids had the chance to draw ceramic pots and plant their own herbs.

2) The workshop "Basic Engraving and Printing Techniques, aimed mainly at students from 12 years of age, teenagers or adults who were taught art. Its content was structured in the demonstration of construction materials, tools and techniques for carving herbal designs so that participants could learn printing techniques, to use the dried leaves of herbals found in nature. The participating students of the workshops, after printing their projects, kept each of their artworks while on the website of the Helmis Museum hosted a digital exhibition of the works created.

IZLOŽBA „PAZI, OTROVNO!“ – MUZEOLOŠKA INOVACIJA U PREDSTAVLJANJU TOKSIČNIH ORGANIZAMA

Dr Ana Paunović, muzejski savetnik i **Miloš Jović**, muzejski savetnik

Prirodnjački muzej u Beogradu, Njegoševa 51, 11000 Beograd, Srbija
ana.paunovic@nhmbeo.rs; milos.jovic@nhmbeo.rs

Sinopsis

Izložba „Pazi, otrovno!“, realizovana u Galeriji Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, predstavlja prvu multidisciplinarnu izložbu tog tipa u Srbiji, usmerenu na sve aspekte toksičnih gljiva, biljaka i životinja – od biologije i hemije do kulturološkog značaja i predrasuda. Prvi put su u jednoj postavci objedinjeni herbarizovani i tačni preparati, živi primerci egzotičnih vrsta, originalni modeli, ilustracije, antidoti, istorijski artefakti (npr. otrovne duvaljke) i kontroverzni predmeti poput zaplenjenog „zmijskog vina“.

Jedinstvenost izložbe ogleda se u primeni dvojezičnih etiketa sa piktogramima koji označavaju toksičnost za ljude i kućne ljubimce, u vizuelnoj podeli postavke po tipu toksina, kao i u kreiranju celina poput „Otrovnog vivarijuma“ i „Pod morem“. Po prvi put je realizovano i virtuelno vođenje kroz izložbu. Uprkos malom prostoru, izložba je postavljena kao prostorna naracija, uz 3D digitalni plan, čineći temu složenih naučnih sadržaja pristupačnom svim uzrastima. Postavkom je postavljen novi standard u komunikaciji prirodnjačkih muzeja sa publikom.

NA PUTU DO NOVE ICOM DEFINICIJE MUZEJA U CRNOJ GORI

Mr Dušan Medin

Univerzitet Donja Gorica, Fakultet za kulturu i turizam, Podgorica, Crna Gora

Sinopsis

Iako bi nova definicija muzeja, koju je 2022. formulisao ICOM, trebalo da koristi kao vodilja muzejima da unaprijede svoju kulturnu i edukativnu misiju, to nije slučaj na crnogorskim primjerima, uz rijetke pozitivne izuzetke. Razloga za to je više, od čvrstog pridržavanja uspostavljenih tradicija, ušuškanosti u više-manje stabilan javni sektor koji

redovno isplaćuje zarade nezavisno od učinka, nedostatka formalne i neformalne obrazovanosti iz domena muzeoloških i heritoloških studija i menadžmenta u kulturi, nedovoljne motivisanosti i smjelosti kadrovskih kapaciteta da probaju da pristupe promjenama, izostanka afirmativne akcije resornog ministarstva, do krajnje razumljivog i opravdanog straha od novog i nepoznatog, što sa sobom vazda nosi određene izazove.

Stoga je cilj prezentacije da se proba razumjeti trenutna pozicija, kako bi se mapirali ključni problemi u crnogorskom muzejskom sektoru, te ponudile konkretne smjernice za njihovo prevazilaženje i poboljšanje. Preporučiće se i koraci koji mogu biti od koristi za suštinsko (a ne samo formalno) pozicioniranje javnih muzeja kao institucija u punoj službi društva (koje ga inače finansira i zbog kojeg postoji), otvorenih za javnost, pristupačnih i inkluzivnih, koje podstiču različitost i održivost, komunicirajući etično, profesionalno i u sinergiji sa zajednicama pružaju diverzitet mogućnosti za edukaciju, uživanje, promišljanje i razmjenu znanja, u skladu s novom definicijom.

Ključne riječi: muzej, kulturne politike, menadžment u kulturi, nova definicija muzeja, ICOM, Crna Gora.

IZAZOVI POSLOVANJA MUZEJA CRNE GORE - STANJE/IZAZOVI/ EDUKACIJA/ZAŠTITA/INKLUZIJA/INTERAKCIJA/PREzentACIJA

Dr Anastazija Miranović, predsjednica CG NK ICOM

JU Kulturni centar Bar / Zavičajni muzej Bar; anastazijam@t-com.me

Sinopsis

Muzeji su, prema savremenoj definiciji ICOM-a (2022), trajne, neprofitne institucije u službi društva, koje istražuju, prikupljaju, čuvaju, interpretiraju i prezentuju materijalno i nematerijalno nasljeđe. Posebno se naglašavaju inkluzivnost, održivost, različitost i etičnost – vrijednosti koje se i u crnogorskoj muzejskoj praksi nastoje afirmisati, iako su izazovi brojni. Analizom stanja u muzejima Crne Gore jasno se uočava raskorak između normativnog okvira i realnih mogućnosti njegove implementacije. Iako posjedujemo zakone i pravilnike, praktična primjena nailazi na prepreke – od nepostojanja objekata namjenski građenih za muzejske potrebe, preko neuslovnih depoa i nedostatnih prostora za izlaganje, do složenosti rada muzeja koji i dalje funkcionišu u sastavu drugih ustanova kulture.

Poseban problem predstavlja deficit stručnog kadra, jer u zemlji ne postoje obrazovni programi koji bi sistematski obrazovali određene stručne profile, poput etnologa i arheologa. Takođe, institucionalno umrežavanje i digitalizacija muzejskih fondova još uvijek su u začetku, a obaveza samostalnog statusa muzeja, predviđena zakonom već više od decenije, nije u potpunosti implementirana. Posljedica je smanjena autonomija muzeja, otežano planiranje i ograničeno raspolaganje finansijama, što usporava njihov razvoj i onemogućava ostvarivanje pune društvene uloge.

Predstojeći jubilej – 100 godina od osnivanja prvog državnog muzeja Crne Gore – dočekujemo bez adekvatne infrastrukture, ali s jasnom sviješću da su muzeji nezaobilazni nosioci identiteta i kulturnog pamćenja. Neophodno je sistemsko djelovanje, međuinstitucionalna podrška i snažnija sinergija, kako bi se muzeji pozicionirali kao misionari i čuvari prošlosti, učitelji sadašnjosti i vizionari budućnosti. Izazov je prepoznati i aktivirati njihovu ulogu u društvu koje teži otvorenosti, demokratiji i slobodi.

MUZEJI IZMEĐU IDENTITETA I IZAZOVA: MUZEJ ILI GALERIJA?

Mr Dobrila Vlahović

Ministarstvo kulture i medija Crne Gore, Cetinje. E-mail: dobrila.vlahovic@mku.gov.me, dobrila.vlahovic@gmail.com

Sinopsis

Savremeni muzeji suočavaju se sa složenim izazovima u kontekstu društvenih i kulturnih promjena, pri čemu se nameće pitanje redefinisanja njihove misije. Osnovna funkcija muzeja – prikupljanje, čuvanje, istraživanje i interpretacija zbirki – često se dovodi u odnos s praksom korišćenja muzeja kao galerijskog prostora za privremene izložbe i programe. Dok galerijski pristup doprinosi dinamičnosti i većoj vidljivosti institucije, povećavaju posjećenost i otvaraju prostor za dijalog s aktuelnim umjetničkim i društvenim praksama, postoji opasnost da dominacijom galerijskog pristupa muzeji izgube svoj primarni identitet i povjerenje javnosti kao čuvara kulturnog nasljeđa.

Iz tog razloga, ključno je izgraditi održiv balans: muzeji treba da ostanu prije svega institucije koje se bave zaštitom, istraživanjem i interpretacijom svojih

zbirki, dok galerijski programi mogu predstavljati dopunu koja obogaćuje njihovu misiju. Ovakav pristup omogućava da muzej istovremeno čuva autentične vrijednosti i bude otvoren za savremene tokove. Izazov i prilika savremenog muzeja je upravo u tome – da bude i čuvar prošlosti i prostor savremenog dijaloga, a ne da jedno isključuje drugo.

U radu se razmatraju prednosti i rizici ovakvog trenda, s posebnim osvrtom na potrebu uspostavljanja ravnoteže između stalnih postavki i privremenih programa. Naglašava se da održiv model podrazumijeva muzeje kao institucije koje prvenstveno štite i prezentuju zbirke, ali istovremeno otvaraju prostor za savremene tokove i dijalog s društvom. Na taj način muzej ostaje i čuvar prošlosti i aktivni akter savremenosti.

Ključne riječi: muzeji, savremeni izazovi, muzejske zbirke, galerijska funkcija, balans očuvanja i inovacije.

ULOGA MUZEJA U IZGRADNJI POVJERENJA I MEĐUKULTURNOG DIJALOGA U POSTKONFLIKTNIM DRUŠTVIMA

Branko Vuković, kustos-istoričar

JU Muzeji i galerije Podgorice, Marka Miljanova 4, Podgorica, Crna Gora

Sinopsis

Savremeni muzeji nadilaze tradicionalnu funkciju čuvara kulturne baštine i afirmišu se kao etički i odgovorni subjekti sa aktivnom ulogom u društvenim procesima. U kontekstu globalizacije i intenziviranja identitetskih razlika, multikulturalni pristupi u muzeologiji predstavljaju važan okvir za unapređenje javnog dijaloga. Posebno u postkonfliktnim društvima, muzejske institucije posjeduju značajan potencijal da doprinesu procesima pomirenja putem promocije inkluzivnih diskursa, valorizacije kulturnog pluralizma i otvaranja prostora za konstruktivno suočavanje sa prošlošću.

Ovaj rad analizira etičke i socijalne funkcije muzeja u procesu izgradnje povjerenja i međusobnog razumijevanja među zajednicama pogođenim sukobima, sa posebnim osvrtom na praksu muzeja u zemljama bivše Jugoslavije, gdje se složene istorijske traume isprepliću sa izazovima uspostavljanja zajedničke budućnosti.

MUZEJ ZA DUŠU

Dr.sc. Željka Jelavić, muzejska savjetnica, voditeljica muzejske edukacije

Etnografski muzej, Trg Mažuranića 14, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Sinopsis

Mentalno zdravlje kao neizostavni dio cjelokupnog zdravlja značajno doprinosi kako pojedincima tako i stabilnosti društva i njegovom razvoju. Dosadašnja su istraživanja pokazala da susret sa umjetnošću i muzejima ima blagotvoran učinak po mentalno zdravlje te može pomoći u prevenciji ili ublažavanju psihičkih problema.

Zaštita mentalnog zdravlja nije izolirana samo na područje zdravstvene politike, već bi trebala uključivati i druge politike pa tako i kulturnu. Muzejske aktivnosti kao dio šire kulturne politike mogu pridonijeti jačanju mentalnog zdravlja i prevenciji razvoja mentalnih poremećaja prvenstveno povećavajući otpornost na stres i dovoljno opuštanja tijekom stresnih situacija.

U radu će biti predstavljene aktivnosti Etnografskog muzeja s korisnicima s ranim demencijama te razmotriti s kojim se preprekama u realizaciji susrećemo i koji su benefiti za oboljele.

ZBIRKA GLJIVA U PRIRODNJAČKOM MUZEJU CRNE GORE

Mr Ilinka Četković, muzejska savjetnica

Prirodnjački muzej Crne Gore, Trg Vojvode Bećir-bega Osmanagića 16, 81 000 Podgorica e-mail: ilinka.cetkovic@pmcg.co.me

Sinopsis

Zbirka gljiva Prirodnjačkog muzeja Crne Gore formirana je 2002. godine i najmlađa je specijalizovana zbirka u okviru ove ustanove. Sadrži oko 1.500 muzejskih predmeta, koji svjedoče o raznolikosti i bogatstvu mikoflore Crne Gore.

Zbirka se kontinuirano dopunjava putem sistematskih terenskih istraživanja u organizaciji muzeja, kao i kroz individualni angažman kustosa odgovornog za zbirku. Do danas je determinisano oko 350 vrsta gljiva, dok je preostali materijal određen do nivoa roda, uz kompletnu muzeološku obradu svih prikupljenih uzoraka.

U zbirci se nalaze brojne vrste gljiva koje se smatraju rijetkim i ugroženim, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Pored toga, zbirka sadrži uzorke rodova i vrsta koji do sada nijesu bili zabilježeni na teritoriji Crne Gore – od kojih su neki još uvijek neobjavljeni u naučnoj literaturi.

Ova prezentacija ima za cilj da predstavi ne samo proces sakupljanja, obrade i sistematizacije mikološkog materijala, već i da prikaže nove uloge muzeja u kontekstu interpretacije i komunikacije sa publikom. Prirodnjački muzej Crne Gore postepeno izlazi iz granica tradicionalnog izlaganja predmeta, i razvija inovativne načine predstavljanja zbirki – kroz interaktivne izložbe, digitalne sadržaje i edukativne radionice. Prezentovanje muzeološkog materijala kroz izložbe široj javnosti ima za cilj povezivanje nauke, umjetnosti i edukacije. Poseban značaj ima povratna informacija od posjetilaca, koja se analizira i koristi za unapređenje budućih izložbi i programa.

Na ovaj način, zbirka gljiva prevazilazi svoju osnovnu ulogu i postaje sredstvo za edukaciju, promociju biodiverziteta i očuvanje prirode, povezuje nauku sa društvom, a putem savremenih digitalnih sadržaja približava se najmlađoj publici i adolescentima.

PETROVAČKA „CRVENA KOMUNA“: IZMEĐU JEDNOVJEKOVNE TRADICIJE I NOVE MUZEJSKE DEFINICIJE

Milica Stanić Radonjić

JU Muzeji i galerije Budve, Spomen-dom „Crvena komuna“, Petrovac, Crna Gora

Sinopsis

Prezentacija je posvećena Spomen-domu „Crvena komuna“, jedinoj petrovačkoj ustanovi kulture koja je decenijama bila samostalna javna ustanova, a reorganizacijom opštinskih ustanova kulture (2014) funkcioniše kao

organizaciona jedinica JU Muzeji i galerije Budve. U aktuelnoj godini obilježava se 105. godišnjica od osnivanja *crvene komune*, prve komunističke opštine na Jadranu, koja je 3. septembra 1920. započela svoj rad.

Osim osvrta na istorijski pregled ove društveno-političke institucije i njene višeslojne simbolike u lokalnom, nacionalnom i internacionalnom kontekstu, prateći faze razvoja kao spomen-doma, analiziraćemo njenu savremenu ulogu kao lokalnog muzejsko-galerijskog koji čuva sjećanje na političko, društveno i kulturno nasljeđe Petrovca i Paštrovića, istovremeno aktivno radeći na izložbenom, književnom, filmskom, pozorišnom, muzičkom i drugim programima.

Poseban akcenat biće na izazovima s kojima se suočavamo u nastojanju da njeno djelovanje približimo novoj ICOM definiciji muzeja iz 2022, koja naglašava društvenu ulogu muzeja kao inkluzivnih, etičkih i održivih institucija otvorenih za zajednicu. Na studiji slučaja „Crvene komune“ i kroz analizu institucionalnog okvira, iskustva i interakcije s lokalnom zajednicom, ali i sa brojnim saradnicima, publikom i posjetiocima, predavanje otvara brojna pitanja, ali i nudi konkretne smjernice kako bi se primijenili novi muzeološki standardi i očekivanja savremenog posjetioca, zadržavajući njenu osnovnu funkciju: da služi mještanima i njihovim kulturnim potrebama.

Ključne riječi: Spomen-dom „Crvena komuna“, muzej, tradicija, lokalna zajednica, Petrovac

RIZNICA BILJNE RAZNOLIKOSTI - ZBIRKA CVJETNICA I NJENA ULOGA U OČUVANJU KULTURNE BAŠTINE I OBRAZOVANJU

Dr Nada Bubanja

JU Prirodnjački muzej Crne Gore, Vojvode Bećirbega Osmanagića 16, 81000 Podgorica,
Montenegro, E - mail: nada.bubanja@pmcg.co.me

Sinopsis

U vremenu kada se muzeji ali i priroda mijenjaju, muzejske zbirke, svojevrsni čuvari baštine nas edukuju i ukazuju na značaj i očuvanje kulturne i prirodne baštine. Zbirka cvjetnica Prirodnjčkog muzeja Crne Gore osnovana je 1996. godine, a od tada pa do danas postala je jedna od najvećih u muzeju. Terenskim

i stručnim radom dva kustosa u ovoj zbirci formiran je herbarijum sa 6729 herbarskih listova i mokra zbirka sa 130 teglica u kojima su vodene biljke. Zbirci pripadaju i dva donirana herbarijuma sa 400 herbarskih listova. Biljke u zbirci su sabirane iz svih djelova Crne Gore a ima i primjeraka iz susjednih zemalja. Kroz bogat herbarijum, veliki broj realizovanih botaničkih tematskih izložbi, radionica i predavanja u prethodne tri decenije značajan broj djece predškolskog uzrasta, učenika osnovnih i srednjih škola, studenata biologije i drugih posjetilaca se upoznao sa florističkim bogatstvom Crne Gore. Na zanimljiv i edukativan način upotpunjen interaktivnim sadržajem posjetioci se upoznaju sa rijetkim, zaštićenim, endemičnim, ljekovitim vrstama, značajnim botaničkim područjima.

Spoj kulture, nauke i tradicije ispraćen inkluzivnošću u prethodnim godinama je imao zadatak da posjetiocima približi biljni svijet koji ih okružuje kako bi ga bolje razumjeli i shvatili njegov ne samo prirodni već i kulturni značaj.

INOVATIVNI PRISTUPI PREZENTACIJI KULTURNOG NASLEĐA U ZAVIČAJNOM MUZEJU PLJEVLJA

Božidar Gluščević Muzejski tehničar

JU Zavičajni muzej Pljevlja

Sinopsis

Zavičajni muzej Pljevlja kroz arheološku postavku „Putevima homo sapiensa” predstavlja kontinuitet života u pljevaljskom kraju od paleolita do antike. Ideja postavke bila je da se tradicionalni eksponati obogate savremenim, obrazovno-zabavnim i interaktivnim rešenjima prilagođenim posebno mlađoj publici. Kroz virtuelne ture, svetleće panele, animacije, multimedijalne sadržaje, kviz-igricu i VR tehnologiju, muzej nudi savremeno iskustvo koje povezuje prošlost i sadašnjost.

Uprkos ograničenim materijalnim sredstvima, tim muzeja u saradnji sa lokalnim stručnjacima i uz podršku Opštine uspeo je da osmisli i realizuje inovativna rešenja koja su izložbu učinila modernom i atraktivnom. Postavka je 2021. godine proglašena najboljom u Crnoj Gori, a iskustvo njenog nastanka

pokazuje da i manji muzeji, kroz kreativne improvizacije i saradnju, mogu dostići visoke standarde u prezentaciji kulturnog nasleđa.

INNOVATIVE APPROACHES TO THE PRESENTATION OF CULTURAL HERITAGE IN THE REGIONAL MUSEUM OF PLJEVLJA

Synopsis

The Regional Museum of Pljevlja, through its archaeological exhibition “Pathways of Homo Sapiens”, presents the continuity of life in the Pljevlja region from the Paleolithic to Ancient times. The idea behind the exhibition was to enrich traditional artifacts with modern, educational-entertaining, and interactive solutions, particularly tailored to younger audiences. Through virtual tours, illuminated panels, animations, multimedia content, quiz games, and VR technology, the museum offers a contemporary experience that connects the past and the present.

Despite limited financial resources, the museum team, in cooperation with local experts and with the support of the Municipality, managed to design and implement innovative solutions that made the exhibition modern and attractive. In 2021, the exhibition was recognized as the best in Montenegro, and the experience of its creation demonstrates that even smaller museums, through creative improvisations and collaboration, can reach high standards in the presentation of cultural heritage.

NOVE ULOGE MUZEJA U SAVREMENOM DRUŠTVU I PRILAGOĐAVANJE NOVOJ DEFINICIJI ICOM-A

Mr Jelena Brnović

Prirodnjački muzej Crne Gore, trg vojvode Bećir - Bega Osmanagića 16, 81 000 Podgorica
e- mail: jelena.brnovic@pmcg.co.me

Sinopsis

Međunarodni komitet muzeja (ICOM) je neprofitna organizacija posvećena razvoju muzeja, muzejske profesije i zaštiti prirodne i kulturne baštine u svijetu. Na osnovu poslednje definicije iz 2022. godine muzeji predstavljaju neprofitnu, trajnu instituciju u službi društva koja istražuje, prikuplja, konzervira,

interpretira i izlaže materijalno i nematerijalno nasleđe. Muzeji su otvoreni za javnost, dostupni i inkluzivni, njegujući diverzitet i održivost. Funkcionišu i komuniciraju etički i profesionalno, i uz učešće zajednica, nudeći različita iskustva za obrazovanja, uživanje, razmišljanje i dijeljenje znanja (<https://prague2022.icom.museum/>). Navedena definicija muzeja uključuje i nove riječi kao što su „diverzitet, održivost, etički i inkluzivni“ ukazujući na izmijenjenu ulogu muzeja u savremenom društvu. S tim u vezi muzeji danas imaju mnogo kompleksniju i aktivniju ulogu, nego u prošlosti.

Naime, muzeji ne predstavljaju samo mjesto gdje se čuvaju i izlažu muzejski predmeti, već kroz izložbe, radionice i različite programe aktivno učestvuju u obrazovanju i povezivanju različitih generacija i zajednica. Shodno tome muzeji savremenog društva postaju centri znanja, istraživanja i interaktivnog učenja, obuhvatajući različite generacije i društvene slojeve na čemu će i biti akcenat u ovom radu.

Ključne riječi: muzej, uloge, obrazovanje.

POKRAJINSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU PRIRODE - OD PRIRODNJAČKIH ZBIRKI DO MUZEJA

Darko Timotić, kustos

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, Radnička 20a, Novi Sad

Sinopsis

Tokom višedecenijskog rada na zaštiti prirode sakupljen je i obrađen značajan prirodnjački materijal. On predstavlja stručnu i naučnu dokumentaciju o prošlosti i sadašnjosti prirode Vojvodine i osnovu za dalja istraživanja. Mnogi primerci i kolekcije iz prirodnjačkih zbirki imaju izuzetnu naučnu, ali i istorijsku vrednost - značajna fosilna fauna i flora, retki primerci nekih danas već iščezlih vrsta biljaka i životinja u Vojvodini i dr.

U 2024. godini, započete su aktivnosti na uređenju izložbene postavke Zavoda u skladu sa „Projektom nove izložbene postavke Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode“, kojim je rešeno novo vizuelno - tehnološko oblikovanje izložbenog prostora u skladu sa savremenim principima muzeologije, izložbeno-scenskog dizajna i tehnologija. Dizajnom se želelo postići da se neživi i živi svet prikažu u

kontekstu prirodnog okruženja - formiranjem niša sa predstavama pojedinih paleosredina i recentnih staništa.

Nova izložbena postavka Zavoda koncipirana je tako da bude pristupačna različitim grupama, pa i osobama sa invaliditetom (osobe sa oštećenjem sluha, korisnici kolica, osobe koje ne vide ili imaju oštećen vid i dr.).

Takođe, tokom 2024. godine, u skladu sa Zakonom o muzejskoj delatnosti Republike Srbije, Zavod je započeo aktivnosti na osnivanja muzeja u sastavu Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode.

INTERAKTIVNOST, INTERPRETACIJA, INSPIRACIJA: EDUKACIJA U NOVOM MUZEJSKOM POSTAVU

Dr Renata Brezinščak

Hrvatski prirodoslovni muzej, Demetrova 1, Zagreb, Hrvatska

Sinopsis

Novi, obnovljeni Hrvatski prirodoslovni muzej dinamičan je i inkluzivan prostor znanja i doživljaja. Moderno koncipirani novi postavi omogućuju višeslojnu edukaciju koja se temelji na interaktivnosti, interpretaciji i inspiraciji. Promatranjem izloženih sadržaja te integracijom digitalnih alata, multimedije i taktilnih elemenata, posjetitelji su dionici priče u kojoj se znanje ne prenosi samo informacijom, već i osobnim doživljajem. Naglasak je na pristupačnosti, interaktivnosti i uključenosti, čime se privlači nova publika – ona srednje i starije dobi, zajednice koje su prije bile marginalizirane, te sve brojniji strani državani koji žive u Zagrebu i Hrvatskoj kao i turisti.

Kroz inovativne koncepte izlaganja i korištenje novih tehnologija, edukacija u novom okviru donosi i društvene promjene – muzej postaje mjesto boravka i druženja lokalne zajednice, mjesto cjeloživotnog obrazovanja. Takav pristup stvara prostor za nova znanja – ne samo o izloženim prirodninama, već i o identitetima, ekologiji i suvremenim izazovima koje donose klimatske promjene. Novi edukativni programi postaju platforme za cjeloživotno učenje, a muzej prostor u kojem posjetitelji kroz nove spoznaje razvijaju kritičko

mišljenje, čime se potiče ne samo intelektualni razvoj, već i tolerancija i ekološka osviještenost – ključne vrijednosti današnjeg društva.

ARHITEKTURA MUZEJA, DIZAJN IZLOŽBENIH POSTAVKI, UPOTREBA NOVIH TEHNOLOGIJA I AI U MUZEJIMA; TEHNOLOŠKE TRANSFORMACIJE I NOVI TIPOVI DEPONOVANJA MUZEJSKIH PREDMETA

NOVA TEHNOLOGIJA U MUZEJIMA – DOBAR SLUGA, ALI LOŠ GOSPODAR

Goran Zlodi, PhD, Full Professor

Katedra za muzeologiju, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska; e-mail: gzlodi@ffzg.unizg.hr

Sinopsis

Nema nikakve dileme kako će nove tehnologije svakim danom imati sve snažniji utjecaj na ključne muzejske funkcije – zaštitu, istraživanje i komunikaciju. Ipak, pravo pitanje koje se postavlja nije da li ćemo ih koristiti, nego na koji način: drugim riječima - hoće li tehnologija upravljati (manipulirati) nama ili ćemo mi upravljati njome? Samo svrsishodnom, standardiziranom i etičnom primjenom moguće je osigurati da tehnološki alati služe svim tipovima korisnika muzeja – stručnjacima, istraživačima, ali prije svega građanima i društvu u cjelini. Samo takvim pristupima se omogućava nužna dostupnost, jednakost i inkluzivnost, kao i očuvanje raznolikosti kulturne i prirodne baštine.

Mogućnosti koje donose nove tehnologije danas su gotovo neslućene. Njihova primjena u muzejskoj dokumentaciji i zaštiti predmeta postaje sve važnija i nezaobilazna. Kompjuteri, specijalizirani softveri i automatizirani agenti u stanju su klasificirati, označavati i analizirati ogromne količine tekstualnih,

vizualnih i audiovizualnih sadržaja. Time se otvaraju nova vrata za precizniju obradu građe, bržu dostupnost informacija i interoperabilno povezivanje različitih tipova podataka iz različitih baza podataka i heterogenih datasetova.

Posebno je značajna uloga tehnologije u izložbenim i komunikacijskim praksama muzeja. Multimedija, interaktivne aplikacije, proširena i virtualna stvarnost postaju moćni alati u interpretaciji i prezentaciji baštine. Međutim, multimedija ne smije biti korištena samo radi efekta, niti prepuštena isključivo informatičarima. Ona mora nastajati u sinergiji suradnje muzeologa, kustosa, pedagoga te informacijskih i informatičkih eksperata. Samo na taj način moguće je razviti rješenja koja će biti edukativno relevantna, kulturno osjetljiva i prilagođena različitim profilima korisnika. Svaka etapa implementacije novih tehnologija treba biti praćena istraživanjem publike, kako bi se osiguralo da krajnji proizvodi zaista odgovaraju potrebama ciljnih skupina i da ostanu održivi u muzejskom informacijskom i fizičkom prostoru.

Istodobno, primjena tehnologije otvara i niz izazova. Netransparentnost suvremenih sustava, osobito onih temeljenih na umjetnoj inteligenciji (AI), otežava razumijevanje kriterija na osnovi kojih algoritmi klasificiraju, preporučuju ili odbacuju informacije. Pored toga, mogućnosti ljudske kontrole i regulacije u tim procesima vrlo su ograničene. To je posebno osjetljivo u kontekstu kulturne baštine, gdje se mora voditi računa o etičkim normama, zaštiti autentičnosti i odgovornom predstavljanju različitih slojeva kulturnog nasljeđa.

Zato je od ključne važnosti beskompromisno pridržavanje međunarodnih standarda za strukturu, sadržaj i vrijednost podataka, kao i njihov stalni razvoj (tu posebno važnu ulogu igra ICOM-CIDOC) koji će pratiti ubrzani razvoj generičkih informacijskih tehnologija. Semantičke tehnologije, koncepti povezanih otvorenih podataka (LOD), standardi poput CIDOC CRM-a i srodnih ontologija omogućuju muzejskoj zajednici da gradi interoperabilne sustave i da muzejsku građu uključi u globalne tokove razmjene znanja. Na taj se način muzeji ne samo povezuju međusobno, već i s drugim kulturnim i znanstvenim institucijama, čime jačaju svoju relevantnost u društvu znanja.

Digitalizacija zbirki, iako nužna, tek je prvi korak. Suvremeni izazov je cjelovita digitalna transformacija muzeja - proces koji ne podrazumijeva samo prijenos sadržaja u digitalni oblik, već i promjenu načina na koji muzeji djeluju, komuniciraju i surađuju s publikom. To je promjena paradigme koja

tehnologiju ne shvaća kao dodatak, nego kao strukturni element suvremenog muzeja.

Profesionalan i etičan pristup ovoj složenoj zadaći može značajno doprinijeti očuvanju vjerodostojnosti muzeja i sadržaja koje oni nude. U vremenu kada se svakodnevno susrećemo s rastućom količinom umjetno generiranog sadržaja – od medijskih platformi do nekontroliranog šuma informacija na površinskom, dubokom i crnom webu - muzeji imaju potencijal da ostanu prepoznati kao pouzdani i kredibilni izvori znanja. To je velika odgovornost, ali i velika prilika! Upravo se tu ogleda prava uloga muzeja u digitalnom dobu: informacijske tehnologije moraju ostati dobar sluga, a ne gospodar. „Gospodari“ moraju biti kompetentni suradnički timovi sastavljeni od muzealaca i informacijskih stručnjaka. Samo takvim vođenjem tehnologija može biti usmjerena na stvarne potrebe zajednice i očuvanje kulturne i prirodne baštine.

„STARI, DOBRI“ RADNI MODEL PROTIV IT/VR/AI/ITD

Vladimir Perić

Muzej Nikole Tesle, Krunska 51, Beograd; E-mail: vladimir.peric@tesla-museum.org

Sinopsis

Ubrzani razvoj informacionih tehnologija, karakterističan za 21. vek, i čitava paleta različitih mogućnosti i metoda upotrebe koje razvoj te oblasti donosi, svakako su uticali i na savremenu muzeologiju, a posebno na muzejsku prezentaciju. Različiti digitalni alati i tehnološke inovacije uveliko su u upotrebi kada je u pitanju komunikacija na relaciji muzej-publika, a broj naučnih radova koji se bavi ovom tematikom raste svakodnevno. Nema sumnje da upotreba informacionih tehnologija u muzejskoj prezentaciji donosi određene benefite, unapređujući način komunikacije muzeja sa publikom pa čak, može se reći, i redefinišući metodologiju prezentacije, dizajna izložbenih postavki i osnovne svrhe muzejskog predmeta.

Ipak, na primeru i praksi jednog tehničkog muzeja kakav je Muzej Nikole Tesle, koji osnovu prezentacije bazira na radnim modelima, može se postaviti pitanje da li je možda ipak preveliki akcenat i pažnja data upotrebi informacionih tehnologija u muzejskoj prezentaciji. Na decenijskom iskustvu upotrebe i jednih

i drugih alata u okviru izrazito razvijene izložbene delatnosti Muzeja Nikole Tesle, može se otvoriti tema (ako ne i zaključak) o prednostima i/ili manama različitih digitalnih tehnologija u kontekstu poređenja sa, uslovno rečeno, klasičnim radnim modelima/eksponatima.

PRIMJERI NOVIH VIRTUELNO-DIGITALNIH POSTAVKI U BUDVANSKIM MUZEJSKIM IZLOŽBENIM PROSTORIMA

Mr Lucija Đurašković

JU "Muzeji i galerije Budve", Budva, Crna Gora

Sinopsis

Prezentacija ima za cilj da se osvrne na nove tehnologije implementirane u Muzeju grada Budve odnosno u njegovoj stalnoj arheološkoj i etnološkoj postavci, kao i na izložbu "Budvanski manastiri na raskršću milenijuma", čime će se na osoben način uklopiti u novu ICOM-ovu definiciju muzeja. U 2023. godini JU "Muzeji i galerije Budve" napravila je prvi korak ka predstavljanju bogatog kulturnog nasljeđa ovog drevnog grada i njegove okoline na inovativan način.

Projekat virtuelne/digitalne postavke Muzeja grada Budve je stalna (virtuelna/digitalna) postavka i realizuje se kroz formu primjene najsavremenijih tehnoloških rješenja, u vidu višejezične internet/mobilne aplikacije „Holograd”, koja se nalazi u internet prodavnici ili na drugom mjestu na koje se korisnik automatski usmjerava. Ova interaktivna aplikacija povezana je sa kompatibilnim internet sajtovima koji je dopunjuju. To je multimedijalni digitalni prikaz izabranih muzejskih predmeta i lokacija kroz proširenu realnost.

Ovom postavkom predmeta iz Muzeja i okolnih lokacija u Starom gradu Budve, kao i prezentacijom manastira u okolini Budve koji baštine posebne kulturno-istorijske vrijednosti, Muzej grada Budve će imati prestižno mjesto na mapi evropskih muzeja po atraktivnosti i inovativnosti prikazivanja predmeta i lokacija. Prezentaciju će pratiti praktična demonstracija upotrebe aplikacije, kao i kratki dokumentarni film o Muzeju grada Budve.

TESLAVERSE – DIGITALNA REINKARNACIJA NIKOLE TESLE KROZ NFT TEHNOLOGIJU

Dr Ivana Ćirić

Muzej Nikole Tesle, Beograd, ivanaciric14@gmail.com

Sinopsis

Rad se bavi analizom inovativnog digitalnog projekta Teslaverse, koji koristi tehnologiju nezamenljivih tokena (NFT) i Web3 infrastrukturu kako bi se kulturno nasleđe Nikole Tesle sačuvalo, reinterpetiralo i predstavilo kroz savremene digitalne medije. Kroz sedam pažljivo strukturiranih tematskih edicija, projekat formira jedinstvenu vrstu digitalne vremenske kapsule koja dokumentuje različite aspekte Teslinog života i rada – od tehničkih skica i patenata, preko ličnih pisama i priznanja, do retkih fotografija i refleksija iz privatnog života. Svaka edicija – poput The Visionary, The Inventor ili The Myth and Legacy – sadrži pažljivo digitalizovan i kuriran sadržaj iz arhiva, čime se stvara imerzivni narativni sloj u kome korisnici učestvuju kao digitalni čuvari nasleđa.

U ovom radu analiziram kako se NFT format koristi kao alat digitalne zaštite i prezentacije kulturne baštine u savremenom kontekstu. Kroz studiju slučaja Teslaverse, razmatraćemo mogućnosti, prednosti i izazove primene blockchain tehnologije u okviru memorijskih institucija. Poseban akcenat stavlja se na koncept Memory Twin – ideju digitalnog dvojnika kulturnog objekta ili ličnosti, koji ne predstavlja samo verni prikaz fizičkog entiteta, već i njegovu simboličku i narativnu dimenziju, osnaženu digitalnim kodiranjem, decentralizacijom i participativnim potencijalom publike.

Rad takođe otvara pitanja etike, digitalne autentičnosti, autorskih prava i dugoročne digitalne konzervacije, naglašavajući potrebu za razvojem interdisciplinarnih pristupa koji povezuju arhivistiku, digitalne humanističke nauke i informacione tehnologije. Teslaverse se posmatra kao pionirski model u okviru muzejske prakse koji, iako donosi brojne izazove, istovremeno nudi novu paradigmu pristupa digitalnoj memoriji i reinterpetaciji kulturnih vrednosti kroz inovativne tehnologije.

KONCEPT MUZEJSKOG ARHITEKTONSKOG PROSTORA – FIZIČKI I METAFORIČKI ODNOS UNUTRAŠNOSTI I SPOLJAŠNOSTI

Mr Dragana Martinović, istraživač kulturnog razvitka

Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, Rige od Fere 4, Beograd, Republika Srbija,
dragana@zaprokul.org.rs

Sinopsis

U radu će biti govora o transformaciji koncepta muzejskog arhitektonskog prostora – od muzeja „starog poretka“, potom prostora „disciplinovanja ljudi“, preko muzeja „novih materijala“, do uslozňjavanja muzejskog prostora, muzeja postmoderne kao „eksponata“ i razmatranja načina integrisanja muzeja u grad. Na spoljašnjosti muzeja su se oduvek reflektovali mehanizmi rada muzejske ustanove i različiti modeli muzejskih praksi, promenljivost kulturne poruke i ideologije, kao i misije muzeja i vizija stalne postavke, ali i novine u muzeološkoj delatnosti i muzeografskoj praksi, što će biti posmatrano kroz fizički i metaforički odnos unutra–spolja. Zato je važno baviti se i promišljanjem (ne)usklađenosti prostornog plana i spoljašnje arhitekture i svega između: interpretacija zbirki, razmeštanje predmeta, kreiranje ambijenta, kretanje posetilaca kroz svojevrzni „muzejski organizam“, muzejsko iskustvo na relaciji predmet–kustos–posetilac i sl.

S obzirom na to da je danas veliki značaj dat razvijanju izložbi i komunikativnih strategija izlagačkih prostora, prikaz savremenog muzeja više ne može da se posmatra kao jedinstveno mesto kulture. Treba da obuhvati raznolikost izraza i međusobno delovanje različitih životnih sfera, da podari mogućnost živih i dinamičnih izmena, što dovodi i do kreiranja (ili adaptiranja) često protivrečnih tipova zgrada od strane arhitekata i dizajnera, u koje je neophodno smestiti zbirke, stalnu postavku, tematske izložbe, prateće programe te zadovoljiti potrebe svih grupa posetilaca.

INOVATIVNA PARTNERSTVA I NOVE SARADNJE U SUSRET GLOBALNIM IZAZOVIMA

„MOGUĆA BUDUĆNOST STRUČNIH PUBLIKACIJA - ELEKTRONSKI,
INTERAKTIVNI ČASOPISI SA OPCIJOM AŽURIRANJA ČLANAKA“

Dr Ljubiša Vasiljević

Muzejsko društvo Srbije, Narodni muzej Kruševac, Srbija. E-mail: ljubisa05@gmail.com

Sinopsis

Tehnološki razvoj, čije neposredne posledice je gotovo nemoguće sagledati zbog brzih i neminovnih promena do kojih dovodi, odražava se na sve segmente društvenog okruženja. Ovaj proces se posebno odražava na raznovrsna sredstva namenjena prenošenju informacija. Štampani mediji polako se svode na simboličan tiraž, a sve je manji i broj radio i televizijskih stanica koje funkcionišu u skladu sa doskorašnjim principima.

Neminovne posledice tehnološkog razvoja dotiču se i prostora kulture, umetnosti i nauke (zapravo bi, u nekim segmentima, ove oblasti trebalo da predstavljaju i lokomotive primene dobrobiti novorazvijenih tehnologija). Već sada imamo primere da delove (ili čitave) muzejske izložbe ili stalne postavke bude izvedene uz primenu potencijala „veštačke inteligencije“.

Sledeći korak u razmišljanju je i mogućnost nastanka stručnih/naučnih časopisa (pri tom ne ugrožavajući koninuitet postojećih periodičnih publikacija) koje bi sadržavale opciju ažuriiranja publikovanih članaka kako bi oni održavali koninuitet sa interpretacijama i naučnim dostignućima. Veliki broj istraživača i novih publikacija omogućava predstavljanje znatno većeg broja ideja nego što je to bio doskorašnji slučaj, pa se ni uz pomoć opcija koje pružaju internet

preraživači ne mogu ispratiti sva dostignuća i pojedini podaci promaknu istraživačima.

Osnovna ideja glasila bi da članak, postavljen na internet platformi u okviru elektronske publikacije, može biti obogaćen dodatkom novih saznanja čime radovi nikada ne bi izgubili svoju aktuelnost. Razumljivo, svako naknadna izmena bila bi obeležena i jasno određeno vreme nastanka svake predstavljene verzije teksta.

Na taj način bi se skratilo vreme budućim istraživačima koji ne bi morali da tragaju za većim brojem publikacija (i danas su pojedine nedostupne na internetu, a o zastupljenosti izdanja, često štampanih u ograničenim tiražima, u manjim bibliotekama da i ne govorimo), već bi do svih relevantnih podataka o pojedinoj tematici mogli doći na mnogo pristupačiji način, uz poštovanje svih autora i vremena nastanka pojedinih interpretacija.

Ovu idju objasnićemo na primeru nalaza fragmentovanog mermernog reljefa sa predstavom Heliosa/Sola u kočijama i natpisom na grčkom jeziku. Reljef se čuva u antičkoj arheološkoj zborci Narodnog muzeja Kruševac (Srbija) i potiče sa lokaliteta Mogile u mestu Nozrine kod Aleksinca.

U periodu od jedne decenije nalaz je predstavljen u nekoliko publikacija, razmatran iz više različitih uglova. Započelo je opštim člankom o otkriću nalaza na lokalitetu u sklopu razorenog antičkog svetilišta. Nalaz se potom posmatra u okviru razvoja antičke arheološke zbirke kruševačkog muzeja i antičkih reljefnih spomenika iz iste zbirke. Slede čitanja, prevodi i interpretacije uklesanog natpisa na grčkom jeziku, uključujući i osvrt na problematiku etničke pripadnosti dedikanta. Potom imamo različite identifikacije božanstva prikazanog na reljefu. Dalje se nadovezuju radovi koji nalaz, kao deo svetilišta, smeštaju u kontekst srodnih antičkih svetilišta u užem i širem geografskom okruženju. Na kraju, za sada, reljef je predstavljen i kao inspiracija savremenog likovnog umetnika koji ga je prikazao na svom umetničkom delu.

Smatramo osnovanom zamisao da bi trebalo omogućiti autoru osnovnog teksta, ali i drugim istraživačima, da brojna saznanja i interpretacije dobijene u relativno kratkom vremenskom periodu, imaju objedinjene u jednoj elektronskoj publikaciji i time se pomogne brži i kvalitetniji rad budućim proučavaocima pojedinog pitanja. Predložene interaktivne publikacije predstavljale bi značajan pomak u ovom pravcu.

12 ŽENA, 12 PRIČA, 3 GODINE NA PUTU ŽENSKJE PRIČE – USPJEŠAN KONCEPT MEĐUINSTITUCIONALNE SARADNJE

Jana Puhar, doktorska kandidatkinja

Posavski muzej Brežice, Cesta prvih borcev 1, 8250 Brežice. E-mail: jana.puhar@pmb.si
Filozofski fakultet, Univerza u Ljubljani

Sinopsis

Ženske priče: mitske slike i stvarnost kroz muzejske predmete je uspješan muzejski izložbeni projekat u kojem je učestvovalo 12 autora i autorki iz različitih slovenačkih muzeja. Izložba, uz bogat katalog, internet prezentaciju i prateći program, od 2022. godine gostovala je u devet slovenačkih i četiri hrvatska muzeja, a planirana su dalja gostovanja u Hrvatskoj i Srbiji.

U ovom tekstu predstavimo projekat i sa organizacionog nivoa, gdje je udruživanje snaga više institucija omogućilo bolje uslove za planiranje i realizaciju izložbe, ali i sa konceptualnog nivoa, gdje su muzejski predmeti interpretirani savremenim pričama kroz mitološke teme. Crvena nit izložbe je razmišljanje o ulogama žena nekada i danas. Na primjerima 12 priča koje se ogledaju kroz muzejske predmete (kneginja, supruga, ljubavnica, majka, radnica, robinja...) izložba, uz savremenu komunikaciju, otvara kritička razmišljanja o položaju žena u savremenom društvu, o tome ko smo, odakle dolazimo i kuda smo kao zajednica upućeni.

USPOSTAVLJANJE REGIONALNOG INVENTARA DOBRE PRAKSE O NEMATERIJALNOM KULTURNOM NASLEĐU (NKN) U VEZI SA PRIRODNIM RESURSIMA UZ DUNAV

Autori: Radica Zurovac politikolog, projektni menadžer WMAS, Jagodina u saradnji sa Saša Srećković

World Music Asocijacija Srbije WMAS, ul. Save Kovačevića 2/4 35000 Jagodina –Srbija. E-mail: centor.krcecin@gmail.com

Učesnici: **Austrija:** gđa Gabriele Detschmann, gđa Maria Walcher (obe koordinatorke za NKN) Institut für Donauraum und Mitteleuropa; **Srbija:** mr Saša Srećković, Etnografski muzej u Beogradu / Centar za NKN, UNESCO akreditovani koordinator za NKN, gđa Radica Zurovac, politikolog / menadžer projekta, doktorantkinja gđa Vanja Pavićević, NVO Svetska muzička asocijacija Srbije (status zvaničnog predstavnika NKN u Srbiji i Forumu NVO UNESCO); **Rumunija:** gđa Adina Ciubotariu, gđa Ioana Baskerville, obe UNESCO akreditovane fasilitatorke za NKN, članice Rumunske akademije nauka, **Slovačka:** gđa Luba Herzanova, UNESCO akreditovani moderator za NKN, Institut za etnologiju i socijalnu antropologiju (Slovačka akademija nauka); **Bugarska:** g-din Nikolaj Nenov, Regionalni istorijski muzej Ruse, g-din Nikolaj Vukov, g-đa Meglena Zlatkova, svi UNESCO akreditovani moderatori za NKN, Savetovanje pravnog stručnjaka: gđa Benedeta Ubertaci (Italija).

Sinopsis

UNESCO fasilitatori iz šest zemalja regiona su, na inicijativu reprezentativnog udruženja za NKN pri Ministarstvu kulture Srbije, član Forumu NVO UNESCO, www.worldmusic.org.rs, kreirali radni dokument, metodološki pristup za zaštitu domena NKN: tradicionalna znanja o prirodnim resursima, biodiverzitet (TZ/PR/B) u sektorima tradicionalna medicina i agrar, uključujući: nosioce, praktičare i tzv. žive ljudske riznice na teritoriji regiona Dunav unutar EU. Ovaj pristup je legalna osnova identifikovanja resursa za socijalni, ekonomski, kulturni razvoj i očuvanje prirodne sredine u lokalnim zajednicama.

Dokument sadrži šest studija slučaja sa ciljem usaglašavanja i prevazilaženja fragmentarnosti stavova između lokalnih administrativnih teritorija koje su delovi jedinstvenog geografskog prostora kao odrednice lociranja i čuvanja NKN.

Osnovne vrednosti: (1) identifikovanje potencijala živog NKN, da kroz međusektorsku saradnju kreira put za održivi razvoj tokom procesa valorizacije, mapiranje/ kreiranje inventara u nacionalnom registru, kao prve faze. Nakon ove faze moguće su druge aktivnosti, inovacije, poboljšanje javnog zdravlja, obrazovanje, nauka, održivi turizam; (2) usaglašavanje vrednovanja jezičkih pojmova u različitim sektorima radi međusobnog razumevanja; (3) povezivanje između tradicionalnog i naučnog znanja; (4) razumevanje i implementacija koncepta benefit sharing i kulturnih prava kao osnov za sticanje ekonomskih i

socijalnih prava. (5) nov oblik intelektualne svojine nakon 30 godina usaglašavaa između UNESCO i WIPO.

THE LIVING LAYER ČOP'S BIRTH HOUSE AND THE CONTEMPORARY PULSE OF HERITAGE

Matjaž Koman

Rojstna hiša Matije Čopa, Žirovnica, Slovenija

Sinopsis:

Traditionally understood as custodians of the past, house museums are increasingly becoming responsive platforms for contemporary engagement. Čop's Birth House in Žirovnica, Slovenia, exemplifies how a historical site can serve both as a site of memory and as a living witness to presentday culture.

This presentation explores how Čop's House—a key station on the thematic hiking trail that connects five house museums, the Žirovnica Cultural Heritage Trail—embraces innovative strategies such as digital storytelling, augmented reality, participatory programming, and collaborations with contemporary artists to remain relevant in today's dynamic cultural landscape. While the house commemorates Matija Čop, a 19th-century linguist and national intellectual, it also reflects presentday identity by actively involving the local community in curatorial and interpretive processes. A recent example is the upcoming exhibition "Jezik barv / Govorica slik" (The Language of Colour / The Speech of Images), which presents the abstract work of internationally renowned painter Andrej Jemec—himself a native of Žirovnica—within the historical context of Čop's story.

Through this case study, the paper addresses how house museums can maintain their historical narratives while providing a platform for contemporary voices. It examines how such institutions can foster dialogue between past and present, reflect evolving ideas of identity and belonging, and serve as dynamic arenas where cultural continuity meets creative innovation. The Čop House demonstrates that by embracing both heritage and change, house museums can remain socially relevant and emotionally resonant—offering not just a window into the past, but a mirror for the present.

NEVIDLJIVI PUTNICI – ALERGENI POLEN U NAŠEM OKRUŽENJU

Mr Sonja Kralj, Jelena Arapović

Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, IV Proleterske 19, 81000 Podgorica, Crna Gora.
E-mail: sonja.kralj@epa.org.me

Sinopsis

Alergeni polen predstavlja sve značajniji etiološki faktor u razvoju respiratornih alergija kod djece, naročito u urbanim sredinama sa izraženim sezonskim varijacijama. Uprkos njegovom biološkom značaju u procesu oprašivanja, polen određenih biljnih vrsta izaziva imunološke reakcije koje mogu dovesti do hroničnih zdravstvenih problema.

Ovaj rad istražuje potencijal muzeološke prezentacije alergenskog polena kao edukativnog alata u prevenciji i ranom prepoznavanju alergijskih simptoma kod djece. Kroz interdisciplinarni pristup koji objedinjuje elemente biologije, medicine, pedagogije i muzeologije, predlaže se koncept interaktivne izložbe prilagođene dječijem uzrastu. Cilj izložbe je da putem vizuelnih prikaza, mikroskopskih modela, multimedijalnih sadržaja i praktičnih radionica podstakne interesovanje djece za prirodne procese, istovremeno ih informišući o rizicima koje polen može predstavljati za zdravlje.

Rezultati istraživanja ukazuju na značaj muzeja kao prostora za neformalno obrazovanje i promociju javnog zdravlja, te na potrebu za većim uključivanjem zdravstvenih tema u muzeološke prakse usmjerene ka najmlađoj populaciji.

Ključne riječi: polen, muzej, zdravlje

INVISIBLE TRAVELERS – ALLERGENIC POLLEN IN ENVIRONMENT

Abstract

Allergenic pollen is a growing public health concern, particularly among children who are increasingly affected by seasonal allergies. Despite its microscopic size, pollen has a significant impact on daily life and well-being. This paper explores the potential of museum exhibitions as educational tools for raising awareness about allergenic pollen among children. Through an

interdisciplinary approach combining biology, medicine, pedagogy, and museology, the study proposes an interactive exhibition concept tailored to young audiences. The exhibition aims to present scientific facts, visual representations, and hands-on activities that foster curiosity and understanding. Findings suggest that museums can serve as effective spaces for informal education and health promotion, encouraging early recognition of allergy symptoms and preventive behavior in children.

Key words: pollen, museum, health

PRIRODOSLOVNE I TEHNIČKE ZBIRKE MUZEJA SLAVONIJE U POPULARIZACIJI BIOMIMIKRIJE

Ksenija Katalinić, Sanja Vidović

Muzej Slavonije, Trg Sv. Trojstva 6, 31000 Osijek

Sinopsis

Biomimikrija, kao novi pristup u tehnologiji i dizajnu oponašanjem prirodnih oblika i sustava, predstavljena je na dvjema izložbama. *Priroda i tehnika* izložba s aktualnom temom inovativnosti u svijetu tehnologije i potrebe očuvanja prirode oslanja se na prirodoslovne i tehničke zbirke. U parovima ili skupinama primjeraka građe predstavljene su različite vrste odnosa između prirode i tehnologije. U fokus su stavljena održiva rješenja nastala kopiranjem prirodnih oblika, sustava i procesa biljnog ili životinjskog svijeta.

Igrifikacija s didaktičkim elementima na *Izložbi o izložbi Priroda i tehnika* posjetiteljima nudi da kroz igru i zabavu otkriju i istraže prirodu kao vodiča za funkcionalna i održiva rješenja. Da bi se na pitanja saznali odgovori potrebno je zavrtiti spiralu dizajna, prelistati slikovnice, zaviriti iza vratašca, riješiti kviz znanja, pritisnuti gumb...

KULTURA I ODRŽIVI RAZVOJ, ULOGA/UPOTREBA MUZEJSKIH KOLEKCIJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ

KOJA ZNANJA ČUVAJU MUZEJI I KAKO NJIMA OBOGAĆUJU SAVREMENO DRUŠTVO?

Doc. ddr. Verena Vidrih Perko

Filozofska fakulteta Ljubljana, Gorenjski muzej Kranj, Slovenija

Sinopsis

Moderno društvo karakteriše binarni odnos prema stvarnosti, gde je sve što se doživljava kao stvarnost samo slika slike ili simulakrum (J. Baudrillard). Otudjenje, usamljenost i gubitak smisla postali su bolesti modernog čoveka (V. Frankl). Ne samo da je izgubio kontakt sa svetom, već je izgubio i kontakt sa samim sobom. U modernom potrošačkom društvu, nekadašnja instrumentalna racionalnost pretvorila se u svoju suprotnost. Više ne tražimo najefikasnija sredstva za individualne svrhe, već tražimo odgovarajuću upotrebu postojećih sredstava (Z. Bauman).

Društvo karakteriše pragmatizam, očekivanje da proizvodi stvore (veštačke) potrebe i intenziviraju ih. Sa ovim pojednostavljenim polaznim stavom pokušali smo da objasnimo razloge obično neuspešnih napora za održivi razvoj. Bez promene odnosa čoveka prema sebi i kontakta sa stvarnošću, ne možemo očekivati promene u društvu. Centralno pitanje koje autorka sebi postavlja jeste pitanje kakvo znanje nedostaje postmodernom čoveku i šta mu muzej može ponuditi. To su pre svega znanja, ponašanja i veštine koje omogućavaju čoveku da ima holističku sliku sveta i razume ulogu sebe u njemu (T. Šola).

Savremeno društvo uopšte u velikoj meri precenjuje naučna, tehnološka, empirijski stečena znanja prirodnih i društvenih nauka (J. Patočka). Međutim, bezbroj ponašanja koja su ljudi stekli tokom dugih (stotina) milenijuma suživotu

u zajednicama i sa prirodom ostaju zapostavljena. Ona su kodirana u objektima, pejzažu i narativu (S. Pearce). To su takozvana hermeneutička, teološka filozofska i konvivalna znanja stečena kroz iskustvo i suživot. Ona nas opremaju znanjima o ljudima kao bićima transcendencije i bićima zajednice. Nude nam znanje o svetu, o „pripitomljavanju“ prirode i o predmetima kao oblik komunikacije sa svetom. Otkrivaju veštine komunikacije sa okolinom i empatične suživotnosti. Moderni muzeji su humanističke institucije, oni povezuju, stvaraju zajedničko znanje i vode društvo ka ne samo održivoj, već i boljoj budućnosti (T. Šola).

JEDAN DAN U PRIRODOSLOVNOM MUZEJU RIJEKA – STREMLJENJA MALOG REGINALNOG MUZEJA PREMA ULOGAMA I ZADAĆAMA SUVREMENIH MUZEJA

dr. sc. Željka Modrić Surina

Prirodoslovni muzej Rijeka, Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka, Hrvatska

Sinopsis

Uloge, zadaće i očekivanja muzeja danas su drukčije, šire i raznolikije nego što su to ikada bile. Muzeji su otvoreniji, participativniji, uključiviji i pristupačniji, nastaju i razvijaju se u zajednicama, postaju sigurni prostori u kojima svi mogu naći svoje mjesto, progovaraju o teškim temama, razbijaju predrasude, daju nove perspektive, mjesto su susreta, mirenja i ne samo čuvanja postojećih, već i pronalaska novih identiteta. Istovremeno, u nesigurnom svijetu današnjosti, opstanak brojnih muzeja je ugrožen, iz financijskih, političkih ili sigurnosnih razloga.

Prirodoslovni muzeji već stoljećima u svojim zbirrkama dokumentiraju i čuvaju prirodnu baštinu i uzorke bioraznolikosti. Razvojem novih tehnološki usavršenih metoda proučavanja, uzorci u našim zbirrkama postaju izvorom mnogo više informacija nego što su to nekada bili, a razvoj digitalnih tehnologija omogućuje analizu ogromne količine podataka na svjetskom nivou, pa nam naši muzejski predmeti posreduju informacije iz davnih vremena, primjerice, o promjenama klime, stanja u okolišu i, naravno, bioraznolikosti. Time prirodoslovni muzeji dobivaju, među kulturnim ustanovama možda jedinstven, potencijal da potaknu reinterpretaciju odnosa čovjeka i (ostale) prirode, kao i

razumijevanje i djelovanje u vezi s izazovima 21. stoljeća u području okolišne, klimatske, biološke i društvene održivosti.

Udaljavanje društva i pojedinaca od znanosti i priode, sumnja u sustav i život u imaginarnim digitalnim svjetovima, isključenost pojedinih društvenih skupina iz kulturnog i društvenog života, brojni drugi društveni izazovi, ali i veliki potencijal naših zbirki za izuzetno važna pitanja koja čekaju odgovor, pred prirodoslovne muzeje danas stavljaju iznimnu odgovornost.

Kako se u ovim ulogama i zadaćama mogu snaći mali muzeji?

PREDLOG ODRŽIVOG UPRAVLJANJA KULTURNIM DOBROM KROZ KONCEPT EKOMUZEJA: STUDIJA SLUČAJA SVETI STEFAN

Angelina Ražnatović, diplomirani historičar umetnosti i master menadžer u kulturi
Odeljenje za muzeologiju i heritologiju, Filozofski fakultet Beograd, Univerzitet u Beogradu

Sinopsis

Održivo upravljanje kulturnim dobrom podrazumeva očuvanje i valorizaciju kulturnog i prirodnog nasleđa uz aktivno učešće lokalne zajednice. U skladu sa principima nove muzeologije, upravljanje kulturnim dobrima treba da bude participativno, interdisciplinarno i usmereno na društveni razvoj.

Ekomuzeji, nastali 1970-ih godina kao koncept koji su razvili Hju de Varin i Žorž Anri Rivijer, predstavljaju alternativni model upravljanja nasleđem. Njihov osnovni princip je uključivanje lokalne zajednice u očuvanje i interpretaciju materijalnog i nematerijalnog nasleđa kroz teritorijalni i ekološki pristup.

Sveti Stefan, sa svojom jedinstvenom arhitekturom i bogatim nematerijalnim nasleđem lokalne zajednice predstavlja idealno kulturno-istorijsko jezgro za primenu ideja ekomuzeja. Implementacija ovog koncepta omogućila bi balans između turističke valorizacije i očuvanja kulturnog identiteta na lokalnom ali i nacionalnom nivou.

Predloženi model ekomuzeja na Svetom Stefanu podrazumevao bi jačanje veze između institucija, civilnog društva i lokalnog stanovništva, afirmaciju tradicionalnih zanata i običaja, te osnaživanje zajednice kroz participativno

donošenje odluka. Ovim pristupom, Sveti Stefan bi postao primer održivog upravljanja kulturnim dobrom, gde se kulturno nasleđe ne samo čuva, već i aktivno živi kroz savremene potrebe zajednice.

Ključne reči: Sveti Stefan, ekomuzej, održivo upravljanje, nova muzeologija, kulturno nasleđe, lokalna zajednica

ODRASTANJE S MUZEJIMA: INOVATIVNA PARTNERSTVA ZA NOVE GENERACIJE

Ivana J. Kurtović i Mila I. Medin

JU OŠ „Mirko Srzentić“ Petrovac na Moru, Crna Gora;

E.mail: ivana.kurtovic@os-msrzentic.edu.me; milamedin@gmail.com

Sinopsis

U savremenom društvu muzeji ne smiju ostati samo čuvari prošlosti, već moraju postati aktivni i dinamični partneri u obrazovanju i oblikovanju kulturnih potreba i navika od najranijeg uzrasta. Djeca muzeje i druge objekte kulture, često s pravom, doživljavaju kao obaveznu i neatraktivnu aktivnost, umjesto kao prostor igre, inovacija, istraživanja i zajedničkog učenja. Bavljenje ovom temom daje mogućnost da se istraže inovativne saradnje muzeja i osnovnih škola, sa ciljem razvijanja buduće muzejske publike.

Umjesto formalno prilagođenih postavki, predlažemo modele u kojima djeca postaju aktivni učesnici: učestvuju u kreiranju izložbi, igraju ulogu malih kustosa, učestvuju u interaktivnim radionicama, „živim“ pričama... Takav pristup zahtijeva dublju integraciju muzeja u školski kurikulum, zajedničko planiranje programa i osnaživanje saradnje između nastavnika i muzejskih radnika.

Naše predavanje pomaže da se nova definicija muzeja, usvojena na ICOM konferenciji 2022. godine, zaista sprovede u praksi — kroz inkluziju, pristupačnost i aktivno učešće djece i zajednice. Samo kroz transformaciju muzeja u otvorene, pristupačne i inspirativne prostore, možemo stvoriti generacije koja će muzeje osjećati kao „svoja mjesta“ i prirodan dio svakodnevnog učenja. Predavanje nudi konkretne modele i poziv na sistemsku promjenu, kako bi muzeji postali istinski partneri u odrastanju i obrazovanju djece.

ZBIRKA GMIZAVACA PRIRODNJAČKOG MUZEJA CRNE GORE – DOPRINOS OČUVANJU BIODIVERZITETA I ODRŽIVOM RAZVOJU

Dr Lidija Leković, muzejska savjetnica

Prirodnjački muzej Crne Gore, Trg Vojvode Bećir-bega Osmanagića br. 16, Podgorica 81000

Sinopsis

Zbirka gmizavaca Prirodnjačkog muzeja Crne Gore formirana je na osnovu dvadesetak primjeraka prepariranih gmizavaca, od kojih je sedam preuzetih od Zavoda za zaštitu prirode Titograd, a ostali su donirani muzeju od njegovog osnivanja 1996. do 2000. godine, kada zbirka dobija kustosa. Od tada se sistematski obogaćuje terenskim istraživanjima i donacijama.

Danas zbirka sadrži 537 predmeta: tečnih, dermoplastičnih preparata, kao i skeletnih primjeraka. U njoj su zastupljene 4 vrste kornjača iz 4 različite familije, 12 vrsta guštera iz 3 familije i 15 vrsta zmija iz 5 familija koje nastanjuju Crnu Goru. Samo dva primjerka ne potiču sa teritorije države.

Zbirka ima značajnu naučnu, muzeološku i obrazovnu vrijednost. Služi kao referentni materijal za istraživanja, edukaciju i podizanje ekološke svijesti.

U toku je izrada Kataloga zbirke koji će omogućiti da zbirka bude dostupnija istraživačima i javnosti, a podaci sistematizovani i trajno sačuvani. Katalog će doprinijeti vidljivosti zbirke, razmjeni informacija i planiranju mjera zaštite herpetofaune.

ULOGA MUZEJA U OČUVANJU KULTURNE BAŠTINE

Mr Magdalena Radunović, Konzervatorska savjetnica, rukovodilac Sektora za zaštitu kulturnih dobara

JU Muzeji i galerije Podgorice, Marka Miljanova 4, Podgorica, Crna Gora

Sinopsis

Osnovne funkcije koje pokrivaju cjelokupnu muzejsku djelatnost su istraživanje, zaštita (u najširem smislu) i komunikacija. Zaštita muzejskih

predmeta i muzejske građe je najvažnij segment muzejske djelatnosti jer bez postojanja muzejskih predmeta i njihovog opstanka nema ni muzeja.

Muzeji se suočavaju sa brojnim izazovima u savremenom društvu. Jedan od najvećih izazova je nedostatak finansijskih sredstava, što može ograničiti mogućnost za razvoj novih programa, izložbi ili obnove objekata. Pored toga, brzo se menjaju potrebe i očekivanja publike, što zahtijeva od menadžmenta da se brzo prilagode i inoviraju.

Stalna briga o muzejskoj građi, sistem mjera za obezbeđenje uslova za čuvanje, rukovanje, izlaganje, pakovanje i transport muzejskih predmeta kojima se svi rizici po muzejsku građu svode na minimum, mora biti osnova konzervatorskog pristupa svakog muzeja.

STEPSKI MAMUT – DIGITALIZIRANO

Ivana Marušćak, mag. geol. i Ivana Artuković Župan, prof. pov. i dipl. arh.

Muzej Brodskog Posavlja, Starčevićeva 40, 35 000 Slavonski Brod, Hrvatska

Sinopsis

Lubanja stepskog mamuta pronađena u kanalu Glogovica u Slavonskom Brodu 1957. jedan je od najprepoznatljivijih predmeta iz fundusa Muzeja Brodskog Posavlja i najcjelovitiji nalaz mamuta u Hrvatskoj. U proteklih sedam desetljeća na lubanji su u više navrata provedeni restauratorski postupci te je nakon trideset godina ponovno predstavljena javnosti izložbom *Doba leda i vatre*. Zbog interesa drugih muzeja za preuzimanje izložbe te iznimnog značaja originalnog eksponata pojavila se potreba za izradom replike te je odlučeno da će se izraditi metodom 3D ispisa.

Skeniranje površine kosti odrađeno je 3D skenerom serije iReal M3, a obrada podataka nastavljena je u softveru Scantech iReal3D kako bi se izradili digitalni modeli kosti lubanje i kljova. Dobiveni 3D modeli u programu Blender podijeljeni su na manje dijelove kako bi odgovarali dimenzijama pisača veličine 40 x 40 cm, a ispisani su na pisaču Anycubic Kobra 2 Max u materijalu PETG. Rezultat 3D ispisa je lubanja s kljovama stepskog mamuta u prirodnoj veličini. Završna faza uključivala je konzervatorsko-restauratorske radove preciznog repliciranja tekstura, rekonstrukcije reljefa i oslika originalnih kostiju. Digitalizacijski projekti

iz muzejskog fundusa nastavljani su i u 2025. kad je digitalizirana rimska paradna knemida iz 3. stoljeća te zlatni nakit iz kasnog brončanog doba.

MUZEJSKA DOKUMENTACIJA ZA BUDUĆE GENERACIJE: OČUVANJE KULTURNOG IDENTITETA U DIGITALNOM DOBU

Dijana Đurašković

JU Pomorski muzej Crne Gore, Trg Bokeljske mornarice 391, Kotor, Crna Gora;

Sinopsis

Savremene muzejske institucije suočene su sa transformativnim izazovima u dokumentaciji i očuvanju kulturnog naslijeđa. Ovaj rad istražuje kako digitalne tehnologije omogućavaju revolucionaran pristup u zaštiti i promociji kulturne baštine, sa posebnim osvrtom na dugoročno očuvanje i međugeneracijski prenos vrijednosti.

Fokus rada je na tri ključna aspekta: primjeni naprednih tehnologija (3D skeniranje, blockchain, virtuelne kapsule), etičkim dilemama digitalizacije i strategijama održivosti. Kroz analizu globalnih inicijativa poput UNESCO-ovog programa Digital Preservation of World Heritage i lokalnih projekata kao što je Digitalna Narodna biblioteka Srbije, identifikuju se najuspješnije prakse i modeli implementacije.

Rad naglašava da su uspješne strategije digitalne dokumentacije nužno multidisciplinarne, zahtijevajući balans između tehnoloških inovacija, etičkih standarda i institucionalne održivosti. Posebna pažnja posvećena je rješenjima za prevazilaženje ključnih prepreka, uključujući tehničku zastarjelost, ograničene resurse i potrebu za kontinuiranom edukacijom kadrova.

Zaključno, ističe se da digitalna transformacija muzejske dokumentacije predstavlja ne samo tehnički nego i kulturološki imperativ, čiji cilj je osigurati da kulturni identiteti budu živ i dostupan izvan granica vremena i prostora.

Ključne riječi: digitalizacija, kulturna baština, muzeji, etika, održivost

PERIODIKA I NJENA PRIMJENA U MUZEJSKIM ISTRAŽIVANJIMA

Ilija Mlinarević, kustos pomorsko-tehničke zbirke

JU Pomorski muzej Crne Gore, Trg Bokeljske mornarice 391, Kotor, Crna Gora; E-mail: adailija@t-com.me

Sinopsis

Periodika, uključujući časopise, novine, godišnjake i druge serijske publikacije, predstavlja ključan izvor informacija u muzejskim istraživanjima. Ove publikacije pružaju vrijedne podatke o društvenim, kulturnim, naučnim i istorijskim trendovima, čineći ih neophodnim u različitim aspektima muzejske djelatnosti.

Stare novine i časopisi nude autentičan uvid u prošla vremena, dokumentujući događaje, životne stilove, modu, politiku i kulturu. Muzeji ih koriste kako bi rekonstruisali istorijske kontekste, pripremali izložbe ili obogatili edukativne programe.

Posebna pažnja u ovom radu posvećena je potrebi digitalizacije stare novinske građe u Crnoj Gori. Digitalna arhivacija omogućava širu dostupnost, očuvanje originala od propadanja i efikasnije pretraživanje sadržaja. Dio rada obuhvata i kratku analizu dosadašnjeg iskustva u istraživanjima, kao i prednosti i izazove digitalne konverzije.

Rad razmatra primjere digitalizacije periodike u Evropi i Sjedinjenim Američkim Državama, i modele dostupnosti toj građi. Pružajući dragocjene podatke za razumijevanje prošlosti, periodika je nezamjenjiv izvor u muzejskim istraživanjima. Kroz arhiviranje, digitalizaciju i inovativnu interpretaciju, muzeji osiguravaju očuvanje ovog materijala za buduće generacije, istovremeno ga čineći dostupnijim široj publici.

Ključne riječi: periodika, digitalizacija, dostupnost

PERIODICALS AND THEIR APPLICATION IN MUSEUM RESEARCH

Synopsis

Periodicals, including journals, newspapers, yearbooks, and other serial publications, represent a key source of information in museum research. These publications provide valuable data on social, cultural, scientific, and historical trends, making them indispensable in various aspects of museum work. Old

newspapers and journals offer an authentic glimpse into the past, documenting events, lifestyles, fashion, politics, and culture. Museums utilize them to reconstruct historical contexts, prepare exhibitions, or enrich educational programs.

Special attention in this paper is devoted to the need for digitizing historical newspaper collections in Montenegro. Digital archiving enables broader accessibility, preserves original materials from deterioration, and allows for more efficient content searches. The paper also includes a brief analysis of previous research experiences, as well as the advantages and challenges of digital conversion.

The study examines examples of periodical digitization in Europe and the United States, along with models for improving access to these materials.

By providing invaluable data for understanding the past, periodicals are an irreplaceable resource in museum research. Through archiving, digitization, and innovative interpretation, museums ensure the preservation of this material for future generations while making it more accessible to the wider public.

Keywords: periodicals, digitization, accessibility

IZLOŽBA „KAVIJAR“ KAO MULTIDISCIPLINARNI MUZEJSKI PROJEKAT U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA

Dubravka Vučić

Prirodnjački muzej, Beograd; E-mail: dubravka.vucic@nhmbeo.rs

Sinopsis

Izložba „Kavijar“ realizovana u Prirodnjačkom muzeju u Beogradu, predstavlja primer multidisciplinarnog pristupa interpretaciji muzejske građe sa ciljem podizanja svesti o značaju kulturnog, prirodnog i ekonomskog nasleđa. Ideja za izložbu potekla je iz saznanja da se u ihtiološkoj zbirci Prirodnjačkog muzeja nalaze preparati riba od kojih se nekad dobijala ikra za proizvodnju čuvenog srpskog - kladovskog kavijara. Postavka izložbe objedinjuje različite aspekte – naučni, kulturni, tradicionalni i ekološki - sa ciljem da posetiocima pruži sveobuhvatno razumevanje vrednosti izložbenih muzejskih predmeta.

Centralni deo postavke čini odabrana muzejska građa ihtiološke zbirke, kojoj je kroz savremeni dizajn i scenografiju dodeljen novi kontekst. Izložba podstiče dialog o zaštiti ribljih vrsta, očuvanju nematerijalne baštine vezane za tradicionalni ribolov i proizvodnju kavijara, kao i svest o ekološkim i društvenim izazovima povezanim sa održivim korišćenjem prirodnih resursa.

Medijska promocija izložbe doprinela je njenoj vidljivosti i edukativnom uticaju na različite ciljne grupe. Rad ukazuje na potencijal muzeja i njihovih kolekcija kao alata za podsticanje odgovornog odnosa prema baštini i aktivnog učešća u promociji održivog razvoja kroz inovativne i interdisciplinarne pristupe.

BOTANIČKA ZBIRKA „TIPSKI MATERIJAL GENERALNOG HERBARIJUMA BALKANSKOG POLUOSTRVA” - PREDLOG ZA VREDNOVANJE I UTVRĐIVANJE POKRETNOG KULTURNOG DOBRA

Mr Verica Stojanović, Dr Marjan Niketić, Ana Živanović

Prirodnjački muzej, Beograd, Srbija. E-mail: verica.stojanovic@nhmbeo.rs

Sinopsis

U Srbiji postoje dva zakonom zaštićena herbarijuma i oba su upisana u Centralni registar zaštićenih prirodnih dobara kao spomenici prirode. Tačna evidencija o herbarijumskim zbirkama u Srbiji ne postoji. Svega pet Herbarijuma je registrovano i prepoznatljivo na globalnom nivou, u okviru mreže herbarijuma *Index herbariorum*.

U Prirodnjačkom muzeju u Beogradu, u Generalnom herbarijumu Balkanskog poluostrva, čuva se oko 200.000 herbarizovanih primeraka, zeljastih jednogodišnjih i višegodišnjih biljaka (manji broj primeraka su herbarizovani delovi autohtonih drvenastih i žbunastih vrsta) od kojih posebnu istorijsku i kulturnu vrednost zaslužuju herbarizovani primerci koje su sakupljali Josif Pančić, dr Sava Petrović i Lujo Adamović, dok primerci na osnovu kojih su opisani novi taksoni za nauku imaju najveću naučnu vrednost. Postupak vrednovanja prirodnjačke zbirke otežava činjenica da su u Srbiji trenutno važeća dva zakona na osnovu čijih odredbi jedna ista kolekcija može biti proglašena za prirodno dobro (pokretni dokument) i upisna u Centralni registar prirodnih dobara (vodi ga Zavod za zaštitu prirode Srbije), odnosno utvrđena kao

pokretno kulturno dobro i upisana u Centralni registar pokretnih kulturnih dobara koji vodi Narodni muzej R Srbije. Oba Zakona su poslednji put promenjena 2021. godine. Potrebno ih je usaglasiti.

Planirano je da „Tipski materijal Generalnog herbarijuma Balkanskog poluostrva” Prirodnjačkog muzeja u Beogradu bude prva botanička zbirka koja se upisuje u Registar pokretnih kulturnih dobara, odnosno prva prirodnjačka zbirka kojoj je utvrđena vrednost sa svojstvima kulturnog dobra.

Ključne reči: herbarijumska zbirka, tipski materijal, prirodno i kulturno dobro, zaštita, utvrđivanje, vrednovanje, registar.

ZBIRKA VILINIH KONJICA (INSECTA, ODONATA) U PRIRODNJAČKOM MUZEJU CRNE GORE

Mr Suzana Malidžan, muzejska savjetnica

Prirodnjački muzej Crne Gore, Trg vojvode Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica
E-mail: suzana.malidzan@pmcg.co.me

Sinopsis

Zbirka vilinih konjica, nakon osolikih muva (Syrphidae), predstavlja, najobimniju entomološku zbirku u Prirodnjačkom muzeju Crne Gore. Zbirka je formirana krajem prošlog vijeka, a intenzivnije se na njoj radi od 2007. godine. Zahvaljujući kontinuiranom popunjavanju primjercima koji su sakupljeni na različitim lokalitetima i u različitim regionima Crne Gore, ona danas broji 47 vrsta. U radu će biti dat pregled vrsta prisutnih u zbirci, sa naglaskom na rijetke, endemične i vrste koje imaju neki od statusa ugroženosti na evropskom nivou.

Svaka od bioloških zbirki se suočava sa određenim izazovima u njenom formiranju, očuvanju i prezentovanju, što će biti prezentovano i u ovom radu. Uloga i značaj zbirki, kao i samih muzeja, mijenjala se kroz istoriju. Dok su prvobitno nastajale kao zbirke pasioniranih kolekcionara iz aristokratskog društva, vremenom se sve više uviđao njihov značaj u kulturnom, naučnom i edukativnom pogledu. Prirodnjačke zbirke se dodatno, od ostalih razlikuju i po tome što su njihovi eksponati isključivo prirodnog porijekla, te daju osvrt i na to koje vrste su karakterisale pojedine ekosisteme na određenom području u

određeno vrijeme, te ih posmatramo i kao svojevrsne banke gena. One imaju i sve izraženiju edukativnu ulogu, pri čemu se uz uobičajene načine izlaganja, sve češće uvode različiti digitalni sadržaji, kao bi se muzeji što bolje prilagodili modernim generacijama.

Ključne riječi: vilini konjici, rijetke i ugrožene vrste, nova vrsta za Crnu Goru, digitalizacija zbirke čuvanje i načini prezentovanja zbirke.

MUZEJSKA ZBIRKA KAO ALAT ZA OČUVANJE AGROBIODIVERZITETA, NA PRIMERU ZBIRKE VOĆA PRIRODNJAČKOG MUZEJA U BEOGRADU

Dr Aleksandra Savić

Prirodnjački muzej u Beogradu, Njegoševa 51, 11000 Beograd, Srbija

Sinopsis

Interaktivni muzeološki projekat „Staro i nestalo voće Srbije“, realizovan u Prirodnjačkom muzeju u Beogradu, usmeren je na prikupljanje i pohranjivanje podataka o autohtonim sortama voća u Srbiji i na Balkanskom poluostrvu. Kroz formiranje muzejske Zbirke voća, sa preko 2500 herbarskih uzoraka, fotodokumentacijom i fonodokumentacijom, uz dodatna etnobotanička istraživanja u okviru date tematike, projekat doprinosi očuvanju agrobiodiverziteta starih sorti voća istraživanog područja na više načina.

Višegodišnja terenska istraživanja u Srbiji rezultirala su istoimenom izložbom, premijerno prikazanom 2013. godine u Beogradu, u Galeriji nauke i tehnike SANU. Tokom narednih godina, izložba je gostovala u više od 50 muzeja širom Srbije, privukavši preko 55.000 posetilaca, kao i veliko medijsko interesovanje. U svakoj lokalnoj sredini izložba je obogaćivana eksponatima muzeja domaćina, kao i realizacijom pratećih programa (radionice, predavanja itd.).

Poseban značaj izložbe ogledao se u edukaciji publike, i njihovoj dodatnoj motivaciji da nakon posete sačuva i revitalizuje porodične voćnjake sadnjom starih sorti, prepoznajući ih kao deo banke gena na otvorenom. Tema očuvanja starih sorti voća i dostupne, zdrave hrane, posebno je inspirisala mlađe generacije na aktivno uključivanje u zaštitu agrobiodiverziteta, a posredno i u obnovu sela, čime je ovaj projekat, inicijalno zamišljen kao muzejska zbirka i izložba, dobio i širi društveni značaj.

ŠTA POSJETIIOC ŽELI? TRANSFORMACIJA TRADICIONALNOG MUZEJA KROZ RESTRUKTURIRANJE I DIZAJNIRANJE IZLOŽBENIH POSTAVKI

Dr Snežana Vuksanović

Prirodnjački muzej Crne Gore, Trg Vojvode Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica
E-mail: snezana.vuksanovic@pmcg.co.me

Sinopsis

Muzejska izložba je osnovno sredstvo interpretacije muzejskih predmeta. Muzej posjetiocu nudi dvije stvari: zbirku (predmete ili arhive) i znanje (činjenice). Ta dva elementa, zajedno na odgovarajući način, stvaraju „značenje“. Ako se to ne postigne, bogatstvo zbirke i svo znanje na svijetu neće se cijeniti, niti prenositi, pa prema tome ni rasti. Hooper-Greenhill (2000) smatra da je definicija „značenja“ u muzeju konstruirana u odnosu na zbirke koje muzej posjeduje. Predmeti u zbirkama se sastavljaju kao nosioci vizuelnih glasova, a zatim se kombinuju da bi se dobio vizuelni narativ. Izložbe su obrazovnog karaktera i smatraju se uspješnim samo ako mogu edukovati posjetioca o svojoj temi, a propadaju ako to ne učine. Međutim Maryrand (2001) je tvrdio da muzejska izložba mora komunicirati s posjetiocima dirajući duboko u njihov um i osjećaje.

Prema Wang, & al. (2023) nova muzeologija navela je tradicionalne muzeje na preispitivanje. Muzeji počinju shvaćati da zbirke ne samo da imaju vrijednost materijalnih dokaza i objektivne istine, već, što je još važnije, da sa sobom nose kolektivnu svijest i društvene atribute. Zato se u novoj muzeologiji, važnost posjetoca ponovno procjenjuje

U radu će biti navedeni i obrazloženi neki primjeri razvoja izložbi i njihov uticaj na iskustvo posjetioca.

Ključne riječi: Muzej, izložba, zbirke, predmeti, posjetioci

BOTANIKA U NOVOM STALNOM POSTAVU HRVATSKOG PRIRODOSLOVNOG MUZEJA

Suzana Buzjak, Igor Boršić

Hrvatski prirodoslovni muzej, Demetrova ulica 1, 10000 Zagreb, Hrvatska E-mails:
suzana.buzjak@hpm.hr; igor.borsic@hpm.hr

Sinopsis

Zbirka herbariziranog bilja, koju su činile donirane zbirke različitih sakupljača i uglednih botaničara, u Narodnom muzeju u Zagrebu čuvala se do 1875. godine, kad je predana tadašnjem Botaničko-fiziološkom zavodu, te time nestaje iz muzeološkog konteksta. Tek krajem 20. stoljeća, integracijom triju prirodoslovnih muzeja – Geološko-paleontološkog, Mineraloško-petrografskog i Zoološkog – u Hrvatski prirodoslovni muzej, ponovno započinje sustavno prikupljanje botaničke građe, iako bez javne vidljivosti u tadašnjem stalnom postavu.

Novi stalni postav Hrvatskog prirodoslovnog muzeja, izveden u okviru projekta „Čuvar baštine kao katalizator razvoja, istraživanja i učenja – novi Hrvatski prirodoslovni muzej“ sufinanciranog iz Europskog fonda za regionalni razvoj Europske unije, otvoren je u listopadu 2024. godine. U njemu je po prvi put muzeografski obrađena botanika kao ravnopravan segment prirodoslovne prezentacije. Biljke i njihovi dijelovi predstavljeni su kroz kombinaciju herbariziranih primjeraka, trodimenzionalnih preparata i modela, s ciljem prikaza temeljnih bioloških procesa, odabranih staništa, sistematskih skupina i utjecaja čovjeka. Botanički sadržaji interpretirani su i multimedijским rješenjima te interaktivnim sadržajima.

Ovim postavom botanika u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju prvi put zauzima ravnopravno mjesto u interpretaciji prirodnog svijeta, čime se istodobno ističe njezina uloga u edukaciji, potreba za očuvanjem bioraznolikosti i razumijevanje odnosa čovjeka i prirode.

UPOZNAJMO SE SA „EVROPSKIM AMAZONOM“ KROZ MREŽU „ŠKOLA NA RECI“

Marija Caran Pavlović

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, Radnička 20a, Novi Sad; marija.caran-pavlovic@pzzp.rs

Sinopsis

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode je početkom 2017. godine, u saradnji sa partnerima, započeo realizaciju projekta „coop MDD“ sufinansiran od Evropske Unije putem programa Interreg Danube Transnational IPA. Cilj projekta je uskladiti prakse upravljanja u 12 zaštićenih područja koje se nalaze u pet zemalja (Austrija, Slovenija, Mađarska, Srbija i Hrvatska) kako bi se osigurala ekološka celovitost jedinstvenog UNESCO-vog prekograničnog rezervata biosfere „Mura-Drava-Dunav“.

Jedan od glavnih rezultata projekta je uspostavljanje mreže od 8 „Škola na reci“ duž rezervata „Mura-Drava-Dunav“, a jedna od njih se nalazi na izložbenom prostoru Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode, sa svrhom pružanja podrške ekološkoj edukaciji školske dece i lokalnog stanovništva kroz inovativne sadržaje i iskustva te takođe podstiču razumevanje važnosti zaštite prirodnih vrednosti rezervata biosfere, tzv. „Evropskog Amazona“.

Škola je osmišljena tako da se prolazi kroz različite učionice koje daju osnovne informacije o reznovrsnim i očuvanim prirodnim ekosistemima rezervata biosfere, o prirodnim vrednostima različitih tipova ekosistema (šumskih, livadskih, vodenih), značaju njihovog očuvanja u prirodi, kao i o flori i fauni vlažnih staništa....

„Škola na reci“ daje doprinos obrazovanju dece i lokalnog stanovništva, a ako se zna da godišnje naša stalna postavka privuče i do 30.000 mladih posetilaca, reč je o veoma respektabilnom poduhvatu.

PRESERVING BIODIVERSITY: THE MOSS COLLECTION OF THE NATURAL HISTORY MUSEUM OF MONTENEGRO

M.Sc. Aleksa Popović^{1*}, Dr Snežana Dragičević²

¹Natural History Museum of Montenegro, Trg Vojvode Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica, Montenegro *aleksa.popovic@pmcg.co.me

²Montenegrin Academy of Sciences and Arts, Center for Energy and Ecology, Rista Stijevića 5, 81000 Podgorica, Montenegro

Synopsis

For decades, bryophytes remained largely overlooked in Montenegro's scientific and museological circles until the formal establishment of the moss collection in 1997 at the Natural History Museum of Montenegro. Today, this collection comprises 5,609 specimens, representing approximately 400 species and infraspecific taxa, making it one of the most comprehensive bryophyte collections in national museum in Podgorica. It includes historically significant specimens, such as around 40 taxa documented for the first time in Montenegrin bryoflora, as well as lichenes specimens but in significantly smaller numbers. The material originates predominantly from Montenegro. The greatest contribution as collectors and donors of specimens has been made by Snežana Dragičević, Vukić Pulević, Branka Knežević, Anja Vulević Božović, Helmut Mayrhofer, Rita Sündhofer, Boštjan Surina, and Zdeněk Soldán.

The collection serves multiple roles: it preserves the botanical and natural heritage of Montenegro in desiccated form, provides valuable information about bryoflora of Montenegro and fosters scientific collaboration and knowledge exchange with bryophyte collections in other countries. Housed in the museum's controlled-access depots, all material is systematically catalogued, preserved, and made available for future research. As the only institutionalized bryological collection in Montenegro, this assemblage not only represents a historical record of regional biodiversity but also contributes meaningfully to both regional and global botanical research.

Beyond its scientific value, the collection contributes to sustainable development by preserving knowledge of ecosystems essential for water retention, soil stability, and climate regulation. By linking natural heritage with

cultural preservation, it fosters environmental awareness, supports biodiversity monitoring, and strengthens international collaboration.

This example illustrates how museum collections, when viewed as both scientific and cultural assets, play a vital role in promoting sustainability and ecological responsibility across generations.

Keywords: bryophytes, herbarium, moss collection, curation, biodiversity

ULOGA MUZEJSKE POSTAVKE NU MUZEJA MAKEDONSKE BORBE ZA SAMOSTALNOST U KONTEKSTU ODRŽIVOG RAZVOJA

Elizabeta Markovska, kustos

NU Muzej na makedonskata borba za samostojnost, Ul. 11. mart br. 1, Skopje, Severna Makedonija

Sinopsis

NU Muzej makedonske borbe za samostalnost, iako je relativno nova kulturna institucija, predstavlja značajan primer institucionalnog pristupa očuvanju kulturnog nasleđa i njegovom održivom korišćenju.

Pored izloženih muzejskih predmeta, postavka je obogaćena voštanim figurama istaknutih makedonskih revolucionara i masovnim scenama. Ovo je osnova za očuvanje nacionalnog identiteta i samobitnosti, kao i pokretač stalnih promena sa akcentom na kulturno pamćenje i nacionalnu samosvest.

Primena odgovarajuće metodologije donela je rezultate koji nude pozitivne primere održivosti i kontinuiranog povećanja posećenosti, kao i ostvarivanje vizije muzeja da bude etablirani kulturni lider u zemlji i šire, te primer za prezentaciju i održivog korišćenja kulturnog nasleđa.

Kontinuirano obogaćivanje postavke i njena afirmacija imaju nedvosmisleni ulogu u neformalnom obrazovanju, a istovremeno predstavljaju komunikacioni most između ustanove i šire javnosti. Postoje određeni pravci za unapređenje i osavremenjivanje postavke, digitalizacije, primene savremenih i inovativnih metoda prezentacije, kao i intenzivnije inkluzivne programe i edukaciju.

Muzejska postavka predstavlja značajan kulturni resurs koji u budućnosti ima potencijal da doprinese širim ciljevima održivog razvoja, istovremeno otvarajući mogućnosti za razvoj kulturnog turizma i ekonomske koristi za širu zajednicu.

SADRŽAJ

PROMIJENJENE/NOVE ULOGE MUZEJA U SAVREMENOM DRUŠTVU – PRILAGOĐAVANJE NOVOJ ICOM DEFINICIJI MUZEJA - RAZNOLIKOST, JEDNAKOST, INKLUZIVNOST (UKLJUČIVOST) I PRISTUPAČNOST	1
TRANSFORMACIJA I RAZVOJ PRIRODNJAČKOG MUZEJA CRNE GORE: MUZEOLOŠKI OSVRT	1
METAMODERNI MUZEJ - MUZEJ KOJI OSEĆA I MISLI	3
PROMENA ULOGA MUZEJA I RAZVOJ PUBLIKE: PRIMER PROGRAMA „LETO U MUZEJU” MUZEJA JUGOSLAVIJE U BEOGRADU	4
MUZEJ NOVE MUZEOLOGIJE.....	5
"AROMATIC JOURNEYS": HERBS AS AN OBJECT OF INTERACTION AND ARTISTIC EDUCATION IN THE HELMIS NATURAL HISTORY MUSEUM OF ZAKYNTHOS.....	6
IZLOŽBA „PAZI, OTROVNO!“ – MUZEOLOŠKA INOVACIJA U PREDSTAVLJANJU TOKSIČNIH ORGANIZAMA	8
NA PUTU DO NOVE ICOM DEFINICIJE MUZEJA U CRNOJ GORI.....	8
IZAZOVI POSLOVANJA MUZEJA CRNE GORE - STANJE/IZAZOVI/ EDUKACIJA/ZAŠTITA/INKLUZIJA/INTERAKCIJA/PREzentACIJA	9
MUZEJI IZMEĐU IDENTITETA I IZAZOVA: MUZEJ ILI GALERIJA?	10
ULOGA MUZEJA U IZGRADNJI POVJERENJA I MEĐUKULTURNOG DIJALOGA U POSTKONFLIKTNIM DRUŠTVIMA	11
MUZEJ ZA DUŠU.....	12
ZBIRKA GLJIVA U PRIRODNJAČKOM MUZEJU CRNE GORE.....	12
PETROVAČKA „CRVENA KOMUNA“: IZMEĐU JEDNOVJEKOVNE TRADICIJE I NOVE MUZEJSKE DEFINICIJE.....	13
RIZNICA BILJNE RAZNOLIKOSTI - ZBIRKA CVJETNICA I NJENA ULOGA U OČUVANJU KULTURNE BAŠTINE I OBRAZOVANJU.....	14
INOVATIVNI PRISTUPI PREzentACIJI KULTURNOG NASLEĐA U ZAVIČAJNOM MUZEJU PLJEVLJA. 15	15
NOVE ULOGE MUZEJA U SAVREMENOM DRUŠTVU I PRILAGOĐAVANJE NOVOJ DEFINICIJI ICOM-A	16
POKRAJINSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU PRIRODE - OD PRIRODNJAČKIH ZBIRKI DO MUZEJA.....	17
INTERAKTIVNOST, INTERPRETACIJA, INSPIRACIJA: EDUKACIJA U NOVOM MUZEJSKOM POSTAVU 18	18
ARHITEKTURA MUZEJA, DIZAJN IZLOŽBENIH POSTAVKI, UPOTREBA NOVIH TEHNOLOGIJA I AI U MUZEJIMA; TEHNOLOŠKE TRANSFORMACIJE I NOVI TIPOVI DEPONOVANJA MUZEJSKIH PREDMETA.....	20

NOVA TEHNOLOGIJA U MUZEJIMA – DOBAR SLUGA, ALI LOŠ GOSPODAR.....	20
„STARI, DOBRI“ RADNI MODEL PROTIV IT/VR/AI/ITD.....	22
PRIMJERI NOVIH VIRTUELNO-DIGITALNIH POSTAVKI U BUDVANSKIM MUZEJSKIM IZLOŽBENIM PROSTORIMA	23
TESLAVERSE – DIGITALNA REINKARNACIJA NIKOLE TESLE KROZ NFT TEHNOLOGIJU.....	24
KONCEPT MUZEJSKOG ARHITEKTONSKOG PROSTORA – FIZIČKI I METAFORIČKI ODNOS UNUTRAŠNOSTI I SPOLJAŠNOSTI	25

INOVATIVNA PARTNERSTVA I NOVE SARADNJE U SUSRET GLOBALNIM IZAZOVIMA ... 26

„MOGUĆA BUDUĆNOST STRUČNIH PUBLIKACIJA - ELEKTRONSKI, INTERAKTIVNI ČASOPISI SA OPCIJOM AŽURIRANJA ČLANAKA“	26
12 ŽENA, 12 PRIČA, 3 GODINE NA PUTU ŽENSKE PRIČE – USPJEŠAN KONCEPT MEĐUINSTITUCIONALNE SARADNJE.....	28
USPOSTAVLJANJE REGIONALNOG INVENTARA DOBRE PRAKSE O NEMATERIJALNOM KULTURNOM NASLEDU (NKN) U VEZI SA PRIRODNIIM RESURSIMA UZ DUNAV	28
THE LIVING LAYER ČOP'S BIRTH HOUSE AND THE CONTEMPORARY PULSE OF HERITAGE	30
NEVIDLJIVI PUTNICI – ALERGENI POLEN U NAŠEM OKRUŽENJU	31
PRIRODOSLOVNE I TEHNIČKE ZBIRKE MUZEJA SLAVONIJE U POPULARIZACIJI BIOMIMIKRIJE.....	32

KULTURA I ODRŽIVI RAZVOJ, ULOGA/UPOTREBA MUZEJSKIH KOLEKCIJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ..... 33

KOJA ZNANJA ČUVAJU MUZEJI I KAKO NJIMA OBOGAĆUJU SAVREMENO DRUŠTVO?.....	33
JEDAN DAN U PRIRODOSLOVNOM MUZEJU RIJEKA – STREMLJENJA MALOG REGIONALNOG MUZEJA PREMA ULOGAMA I ZADAĆAMA SUVREMENIH MUZEJA.....	34
PREDLOG ODRŽIVOG UPRAVLJANJA KULTURNIM DOBROM KROZ KONCEPT EKOMUZEJA: STUDIJA SLUČAJA SVETI STEFAN.....	35
ODRATANJE S MUZEJIMA: INOVATIVNA PARTNERSTVA ZA NOVE GENERACIJE	36
ZBIRKA GMIZAVACA PRIRODNJAČKOG MUZEJA CRNE GORE – DOPRINOS OČUVANJU BIODIVERZITETA I ODRŽIVOM RAZVOJU.....	37
ULOGA MUZEJA U OČUVANJU KULTURNE BAŠTINE	37
STEPSKI MAMUT – DIGITALIZIRANO.....	38
MUZEJSKA DOKUMENTACIJA ZA BUDUĆE GENERACIJE: OČUVANJE KULTURNOG IDENTITETA U DIGITALNOM DOB.....	39
PERIODIKA I NJENA PRIMJENA U MUZEJSKIM ISTRAŽIVANJIMA.....	40
IZLOŽBA „KAVIJAR“ KAO MULTIDISCIPLINARNI MUZEJSKI PROJEKAT U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA.....	41

BOTANIČKA ZBIRKA „TIPSKI MATERIJAL GENERALNOG HERBARIJUMA BALKANSKOG POLUOSTRVA” - PREDLOG ZA VREDNOVANJE I UTVRĐIVANJE POKRETNOG KULTURNOG DOBRA	42
ZBIRKA VILINIh KONJICA (INSECTA, ODonATA) U PRIRODNJAČKOM MUZEJU CRNE GORE.....	43
MUZEJSKA ZBIRKA KAO ALAT ZA OČUVANJE AGROBIOdivERZITETA, NA PRIMERU ZBIRKE VOĆA PRIRODNJAČKOG MUZEJA U BEOGRADU	44
ŠTA POSJETIOC ŽELI? TRANSFORMACIJA TRADICIONALNOG MUZEJA KROZ RESTRUKTURANJE I DIZAJNIRANJE IZLOŽBENIH POSTAVKI	45
BOTANIKA U NOVOM STALNOM POSTAVU HRVATSKOG PRIRODOSLOVNOG MUZEJA	46
UPOZNAJMO SE SA „EVROPSKIM AMAZONOM“ KROZ MREŽU „ŠKOLA NA RECI“	47
PRESERVING BIODIVERSITY: THE MOSS COLLECTION OF THE NATURAL HISTORY MUSEUM OF MONTENEGRO	48
ULOGA MUZEJSKE POSTAVKE NU MUZEJA MAKEDONSKE BORBE ZA SAMOSTALNOST U KONTEKSTU ODRŽIVOG RAZVOJA	49

ISMM
2025

**1ST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MUSEOLOGISTS OF MONTENEGRO**

**02 - 05.
OKTOBAR
2025.**

**PETROVAC
HOTEL PALAS**

ISMM
2025

**1ST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MUSEOLOGISTS OF MONTENEGRO**

**02 - 05.
OKTOBAR
2025.**

**PETROVAC
HOTEL PALAS**

ISMM
2025

**1ST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MUSEOLOGISTS OF MONTENEGRO**

**02 - 05.
OKTOBAR
2025.**

**PETROVAC
HOTEL PALAS**

ISMM
2025

**1ST INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
MUSEOLOGISTS OF MONTENEGRO**

02 - 05. OKTOBAR • PETROVAC HOTEL PALAS • ISMM.PMCG.CO.ME
